

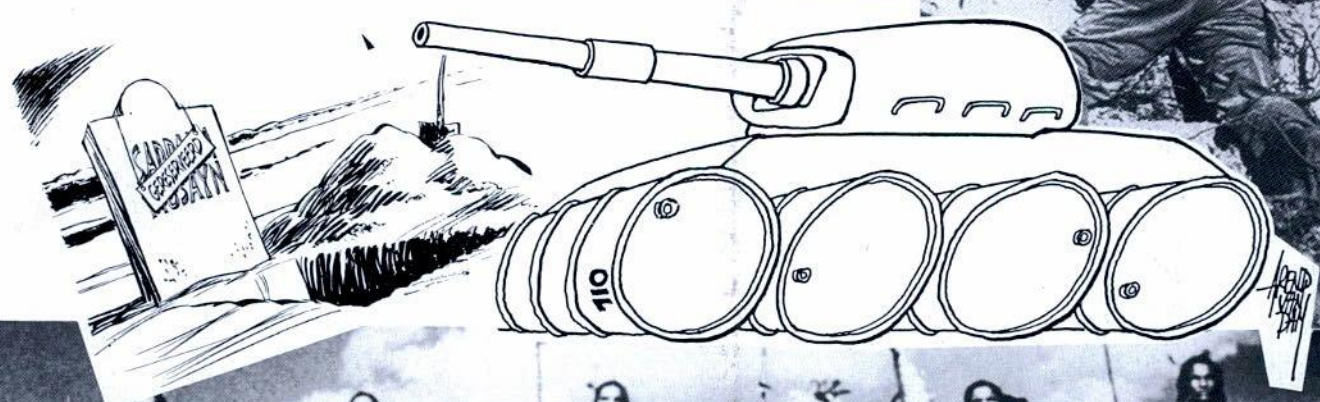
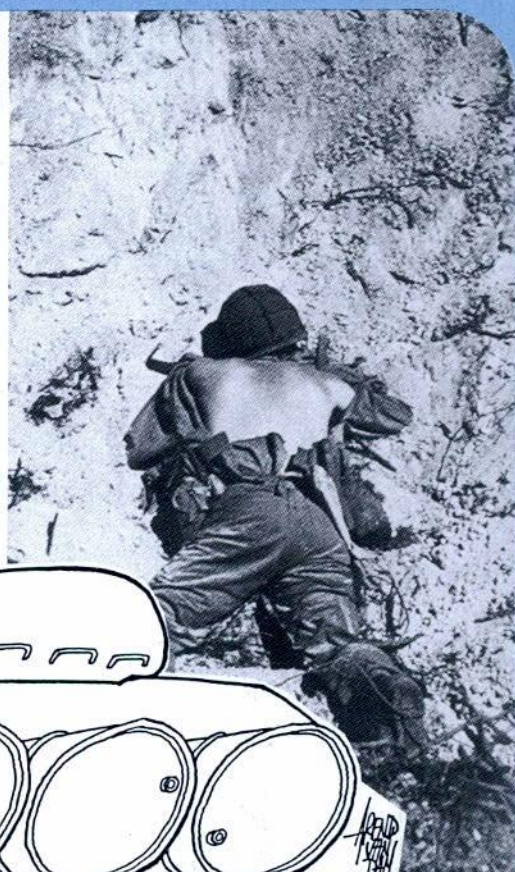
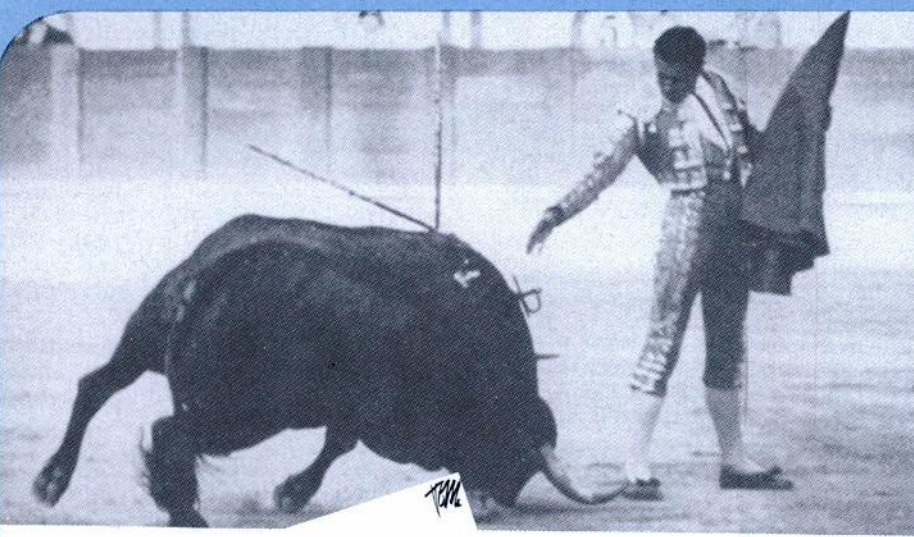
EGO

Bibliotheek
Universiteit voor Humanistiek
Van Asch van Wijckskade 28
3 MAART 1991
Telefoon 030 - 312674

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

In dit nummer o.a.:

- Vragen bij een oorlog • Leven na de Golf • Krijgsgevangenen en humanitair oorlogsrecht • Sport en oorlog • Chris Isaak • Sting
- De make-up van de Golfoorlog • Ongodsdienstig is niet niks
- 'Zo'n kind...' • 'Dances with wolves' • Bezeten van... bodybuilding

MAANDBLAD VAN DE DIENST
HUMANISTISCH GEESTELIJKE
VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT
UITGAANDE VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND

nr. 3, maart 1991, 30e jrg.

Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te
storten op postbankrekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist.
Militairen ontvangen het blad op aan-
vraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Klazien van Brandwijk-
Wiltjer, Wim Heij (voorz.), Carine van
Hinte, Peter Samwel, Jos Siersma,
Frank Spoelstra.

Vaste medewerkers:

Adriaan Bijl, Theo Carree, Arend van
Dam, Evert van Dijk, Gerard van Erke-
lens, Karen Heij, Pieter de Jager, Tom
Janssen, Willy Lohmann, Frits Maas,
Len Munnik, René Nauta, Leo van Op-
zeeland, Cor Out, Tom Pauka, Freek
Pol, Rien Robijns, Karel Roskam, Paul
Rutten, Hans Schonk, Klaas Soes-
beek, Jan Stoof, Wessel Visser, Hans
van Wissen.

Eindredactie en vormgeving:

Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Utrecht

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan
71, 3708 GC Zeist, tel. 03404-14436.

Bijdragen in EGO verschijnen op per-
soonlijke titel en vertegenwoordigen
niet noodzakelijkerwijs de visie van
de redactie of de dienst HGV.

Inhoud

Vragen bij een oorlog	2
Krijgsgevangenen en humanitair oorlogsrecht	3
Nieuw album van Sting	6
Chris Isaak	7
Sport en oorlog	8
Ongodsdienstig is niet niks	9
Leven na de Golf	10
'Dances with Wolves'	12
Film in 't kort	13
3e W.O. of 'Derde Wereld'-oorlog?	15
Communicatie bij Defensie (poster)	16
Afgeschreven/Kamagurka	18
Bezeten van... bodybuilding	19
Vragen staat vrij/puzzel	22
Prikkels (Oorlog)	24
'Zo'n kind...'	25
HV-berichten	27
De make-up van de Golfoorlog	28
Boeken	30
Willy Lohmann	32

Foto's:

voorpagina Wim Reinders

pagina 23 Gerard van Erkelens

Vragen bij een oorlog

Als we de media mogen geloven is de oorlog in de Golf als dit maartnummer van EGO verschijnt, al lang en breed achter de rug. Via de gezamenlijke omroepen en CNN zijn we op indringende wijze van alle ontwikkelingen in de Golf op de hoogte gebracht, en voor wie dat wilde gehouden. Natuurlijk... er was van alle kanten censuur ingesteld, maar toch.

Nu, begin februari 1991 wanneer dit commentaar wordt geschreven, wordt het duidelijk dat de successtory van de geallieerden, zoals beloofd in de eerste dagen van de oorlog, uitblijft, althans langer uitblijft dan verwacht. De verhalen over overmacht en strategie worden voorzichtiger, de sensationele beelden van de high-tech blijven. Meerdere malen per dag kunnen we getuige zijn van perfect uitgevoerde én geslaagde operaties, herhaling in slow-motion.

De high-tech, eerst genoemd als alternatief voor een conventionele oorlog, blijkt evenwel niet afdoende. Helicopters, vliegtuigen zijn verongelukt of vermist. Op de grond zijn de eerste doden gevallen tijdens de herovering van het Saoedisch grensstadje Khafji, sarcastisch genoeg door een luchtaanval van de eigen troepen.

Stoppen, zoeken naar uitwegen, een kernbom, overleg, doorgaan tot het einde. Opties die door voor- en tegenstanders worden genoemd. Het einde lijkt nog niet in zicht.

Op steeds meer plaatsen verschijnen mensen met spandoeken: 'voor onze jongens in de Golf'; 'tegen de oorlog' of 'ik voel me zo machteloos'. Allen zeggen hetzelfde doel te hebben: vrede in de Golf. Over de weg daar naar toe denkt men verschillend. In de G.V.-bijeenkomsten staat de Golfoorlog vaak centraal. Via de relatief veilige, abstracte discussie over het wel of niet mogen van de oorlog, het hoe en waarom, de oliebelangen, de Scudraketten en de Patriots, komt men bij de eigen rol, de eigen positie in het geheel. En dan zijn er vragen, veel vragen.

Kan je, als beroeps, of als dienstplichtige bij een bijzondere eenheid (bijv. het Korps Mariniers of Commandotroepen), weigeren om naar de Golf te gaan? Mag je zeggen, dat je tegen oorlog bent. Mag je zeggen dat je tegen deze oorlog bent. Dat je niet van plan bent je leven te geven voor belangen die ver buiten jezelf liggen? Mag je zeggen dat je er graag naar toe wilt, omdat je best een oorlog meegemaakt wilt hebben? Kan de regering je zo maar sturen, of heb je je eigen verantwoordelijkheid? Ben je gestoord als je opgeeft als vrijwilliger? Is het je plicht om te gaan? Mag je als dienstplichtige de zaak politiek maken en spreken van een onderdrukkende imperialistische oorlog, waarvan met name de arme mensen de dupe worden?

Mag je in de krijgsmacht überhaupt met deze vragen bezig zijn? Of móét je er mee bezig zijn? En moet je naast de computerspelletjes op CNN, de romantische beelden van 'Tour of Duty', de realistische documentaire van de strijd om de Falklands gaan zien?

Heb je als individu in de krijgsmacht de ruimte voor een eigen keuze in deze? De dienstplichtigen tot nu toe wel. Zij die zijn gegaan zijn vrijwilligers. Voor de vrijwillig dienenden en de kontraktanten ligt het niet zo eenvoudig. Zelfs in de publieke opinie is er weinig ruimte: 'Dat is de konsekwentie van het vak!' 'Daar hebben ze toch voor gekozen!' 'Ze worden er toch voor betaald!'

Een geestelijk verzorger heeft de plicht om mensen die met deze vragen bezig zijn bij te staan, te helpen met het zoeken. Er te zijn als de keuze wordt gemaakt, dáár te zijn waar de effecten van de keuze tot uitdrukking komen. Dat kan zijn in de Golf, maar ook bij de Krijgsraad.

Het is een fundamenteel recht van ieder mens een eigen keuze te maken en daarin gerespecteerd en gesteund te worden.

Redactie

Krijgsgevangenen en humanitair oorlogsrecht

'Oorlog zal zo lang blijven bestaan, als de volken door hun hartstochten geregeerd worden en verschillende belangen hebben, dat zal wel zijn zo lang het mensdom bestaat.'

L. W. Rüstow,
Militärisches Wörterbuch, 1861

Het ligt een ieder in de mond: 'Irak maakt zich schuldig aan oorlogsmisdaden!' We hebben het dan over het op de TV tonen van de krijgsgevangenen gemaakte vliegers van de multinationale troepenmacht. Aan de hand van de TV-beelden kunnen we inderdaad de indruk krijgen dat de verklaringen van deze krijgsgevangenen genomen vliegers zijn afgedwongen. Normaal zijn vliegers niet van het type mensen dat zo gedwee deze verklaringen aflegt.

Krijgsgevangenen mogen wel worden ondervraagd. Dat wordt de militairen ook geleerd. Op diverse oefenterreinen, waarbij de Nederlandse militair ook oefenvijand is, is dit door sommigen ook aan den lijve ondervonden. Ze werden ondervraagd om inlichtingen te verkrijgen. Je maakte een goede beurt door je te houden aan dat wat je was geleerd. Naam, rang en registratienummer.

Bij zulke ondervragingen mogen geen onoirbare handelingen worden toegepast. Maar met mij kunnen er velen bemen dat onze oefenende collega's zich daar niet altijd aan hielden. De handen op de rug gebonden, in een metalen

PSU-kast gepropt en er dan met de UZ-kolven op gaan rammen. Handen op de rug gebonden, zak over het hoofd en met de knieën op een bezemsteel geknield.

Deze praktijken werden en worden ge-

daan met het oogmerk de militairen te harden tegen de eventueel door de vijand toe te passen praktijken. Het wordt dan verluchtigd met voorbeelden wat de Duitsers in WO II allemaal deden, of de Noordvietnamezen met hun bamboe kooien, half onder water. Allemaal waar, maar het mag niet.

Oorlogsrecht

Het Verdrag van Genève, krijgen wij als militair daarover wel genoeg 'scholing en vorming'? Ik denk dat er wel meer en beter aandacht aan besteed zou kunnen worden. We kregen een bijlage uitgelekt bij het militair paspoort. Daarin stond onder andere dat je, als krijgsgevangene, verplicht was om te ontsnappen en je weer bij je onderdeel te melden om dan weer aan de strijd deel te nemen. Op zich is dat begrijpelijk,

'Waarom?', tekening uit de serie 'De verschrikkingen van de oorlog' van Francisco Goya (1746-1828)

Por qué?

maar in wezen een aanzet tot een strafbaar feit. De krijgsgevangenen zijn onderworpen aan de wetten, reglementen, discipline en militaire kode van de mogendheid die hen gevangen houdt. Een gevangene die een overtreding begaat is strafbaar. Dus is opdracht geven tot ontsnappen, aanzetten tot het plegen van een strafbaar feit.

Wat mogen we wel en wat niet, als krijgsgevangenen? Het Humanitaire recht en de maatregelen ter voorkoming van Oorlog zijn niet van 1949, zoals velen doen voorkomen. Ze zijn veel ouder. Dit recht is 'gericht op het welzijn der medemens' en omvat twee delen:

1. De rechten van de Mens
 2. Het Humanitair Oorlogsrecht
- In de 19e eeuw beschouwde de mens oorlogvoeren als een gerechtvaardigd middel ter beslechting van geschillen, waarbij het toen bestaande Oorlogsrecht een onderdeel was van het Volkenrecht. Dit Oorlogsrecht hield zich bezig met de normen die de wijze van oorlogsvoering betroffen. Oorlog tussen landen diende zich te houden aan normen. Oorlog tussen mensen van deze landen kwam nog niet ter sprake.

Het Rode Kruis

In 1859 werd er gevochten tussen Frankrijk, Sardinië en Oostenrijk. Er vond toen bij Solferino in Noord-Italië een veldslag plaats, waarbij twee legers urenlang op elkaar inhakten. Links en rechts vielen doden en gewonden. Aan het eind van de dag waren het er wel 40.000. Ze werden aan hun lot overgelaten. Zonder medische bijstand, zonder voedsel of drinken en zonder enige vorm van bescherming.

Toevalligerwijze raakte ene Henri Dunant hiertussen verzeild. Hij was ooggetuige van deze massale ellende. Spontaan zette hij met de inwoners van Castiglione een hulpactie op touw om de vele gewonden te helpen en de doden te begraven. Dit is de aanzet geweest tot wat we heden ten dage noemen 'de Verdragen van Genève'.

Naar aanleiding van het gebeuren bij Solferino kwam Dunant op het idee een speciale vereniging van vrijwilligers op te richten, die in geval van oorlog zou zorgen voor de verpleging en verzorging van gewonde militairen.

In 1863 was de eerste (onofficiële) internationale conferentie. De deelnemers kwamen tot de conclusie dat ieder land een hulpverleningsorganisatie moest hebben, die in tijd van oorlog de militai-

Krijgsgevangene, Duitsland 1945

re geneeskundige diensten zou bijstaan. Zodoende werden het Belgische Rode Kruis in 1863 en het Nederlandse Rode Kruis in 1867 opgericht. (Voor Islamitische landen De Rode Halve Maan).

De verdragen van Genève

Na deze eerste vergadering volgden er meer. In 1864 al ondertekenden 12 Europese landen het verdrag, waarbij zij zich verplichtten bij toekomstige oorlogen te zorgen voor 'alle zieke en gewonde militairen ongeacht hun nationaliteit.' De onschendbaarheid van de hulpverleners, ambulances en ziekenhuizen werd ook toen al vastgelegd.

Dat was de eerste aanzet. In de loop van de jaren werden deze beschermende maatregelen uitgebreid. Zo zijn er vier Verdragen van Genève gekomen die dateren van 1864, 1899, 1929 en 1949. (Nederland ondertekende de laatste versie van de vier verdragen in 1954).

De vier verdragen zijn benoemd. De titels geven aan waar het betreffende verdrag over gaat. Ze luiden:

Het eerste Verdrag van Genève:

Afspraak over menswaardige behandeling van zieken en gewonden van de strijdkrachten te land.

Het tweede Verdrag van Genève:

Afspraak over menswaardige behandeling van zieken, gewonden en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee.

Het derde Verdrag van Genève:

Afspraak over de behandeling van krijgsgevangenen.

Het vierde Verdrag van Genève:

Afspraak over de bescherming van burgers in oorlogstijd.

Het Humanitair Oorlogsrecht is deel van het Oorlogsrecht en deel van het Volkenrecht. Hieronder wordt verstaan

het geheel van rechtsregels dat aan gebruik van geweld in oorlogstijd grenzen probeert te stellen. Sedert 1949 zijn pas de derde en de vierde afspraak tot stand gekomen waarin de bescherming wordt geregeld van personen, die ten gevolge van de oorlogstoestand in de macht van de tegenpartij zijn gekomen en niet of niet meer aan de strijd met de wapenen deelnemen.

Het is sinds een aantal jaren een gewoonte geworden het omvangrijke deel van het internationaal recht, dat gebaseerd is op de gevoelens van menslievendheid en waarbij de bescherming van de mens in het middelpunt staat, het 'Humanitair Recht' te noemen. De bron van dit recht is het 'Natuurlijke Recht', waarmee bedoeld wordt het recht dat elk mens voor zichzelf opeist, maar te zelfder tijd bereid is ook aan zijn medemens toe te staan. Dit vindt zijn inspiratie in de sociale moraal: 'Behandel anderen zoals gij zelf behandeld wilt worden.'

De vier Verdragen zijn behoorlijk uitgebreid en de laatste jaren heeft de Algemene Vergadering van de VN er aanvullende protocollen op uitgebracht, zoals het verdrag tegen foltering.

Krijgsgevangenen

Terugkomend op de aanzet van dit artikel, beschouwen we het derde Verdrag, de Afspraak over de behandeling van krijgsgevangenen, eens wat nader.

Het recht om oorlog te voeren is door het Volkenbondsverdrag en het Handvest van de Verenigde Naties sterk ingeperkt. Uitsluitend zelfverdediging van een land wordt nog toegestaan om oorlog te voeren.

Als er een oorlog wordt gevoerd, komen er krijgsgevangenen. Wie zijn dan wanneer krijgsgevangenen? Het derde ver-

drag is er duidelijk over:

- Krijgsgevangenen zijn strijders die in handen van de vijand zijn gevallen. Zij zijn in de macht van de vijandelijke STAAT, en niet van de personen of troepen door wie ze gevangen zijn genomen. (In Irak is dat wat moeilijk, de troepen zijn de staat.)

Het zo menswaardig mogelijk behandelen van krijgsgevangenen is het uitgangspunt. Krijgsgevangen militairen mogen niet gedwongen worden informatie te verstrekken. Het is ook verboden de krijgsgevangenen als soldaat in te zetten, of hun werk op te dragen dat gevaarlijk, vernederend of slecht voor hun gezondheid is. Moeten ze toch arbeid verrichten, dan dienen ze er voor betaald te worden.

Zij hebben als krijgsgevangenen recht op het behoud van hun eigen kleding, keukengerei en bezittingen. (De getoonde vliegers waren zelfs 'beroofd' van hun squadronbadges.) Alleen tegen afgifte van een kwitantie mogen deze zaken worden afgenomen.

Ze hebben het recht hun naaste familie en het Centrale Opsporingsbureau van het Rode Kruis of Rode Halve Maan, op de hoogte te stellen van hun gevangenneming. Niet door het wereldwijd laten uitzenden van TV-beelden, waarbij de vlieger zijn vrouw en ouders even vertelt dat hij 'goed' is behandeld.

Zij hebben recht op voldoende kleding, voeding en de nodige medische verzorging. Zij dienen te worden gehuisvest in verblijven die net zo goed zijn als die van de troepen van de mogendheid die hen gevangen houdt. Maar het meest positieve dat geregeld is in deze afspraak is, dat als een krijgsgevangene ernstig ziek of gewond is, hij via het Rode Kruis of Rode Halve Maan naar het eigen land moet worden teruggestuurd. Daarbij geldt tevens de afspraak, dat hij daarna niet meer aan de gevechtshandelingen mag deelnemen.

Theorie en praktijk

Uit het derde Verdrag blijkt dus dat de 'moderne' krijgsgevangenen rechten en plichten hebben. Daar moeten zij van op de hoogte zijn. Dat u als militair dat nu niet weet, omdat het u niet wordt verteld, zelfs daar heeft het Verdrag in voorzien. Natuurlijk: de tekst van het derde Verdrag moet in de taal van de krijgsgevangenen zo worden opgehangen dat iedereen het kan lezen. Verder hebben de krijgsgevangenen het recht

een vertegenwoordiger te kiezen die voor hun belangen opkomt. Deze vertegenwoordiger dient hun belangen te behartigen bij de mogendheid die hen gevangen houdt.

Zo is het dus geregeld. Dit geldt voor gevangen genomen militairen, maar ook voor burgers. Alleen, of men zich er zich er aan houdt is de grote vraag.

De Duitsers deden dit **niet**, omdat de krijgsgevangenen-afpraak pas in 1949 werd opgesteld. In 1940-1945 was datgene wat in 1929 was afgesproken, geldig. De Japanners hielden zich zelfs niet aan de afspraken van 1929. Zij lieten krijgsgevangenen werken aan de Birma-spoorlijn en zij plaatste vrouwen- en jongenskampen in gevaarlijke regio's. De Noordvietnamezen mishandelden en doodden de door hen krijgsgevangen militairen naar hartelust.

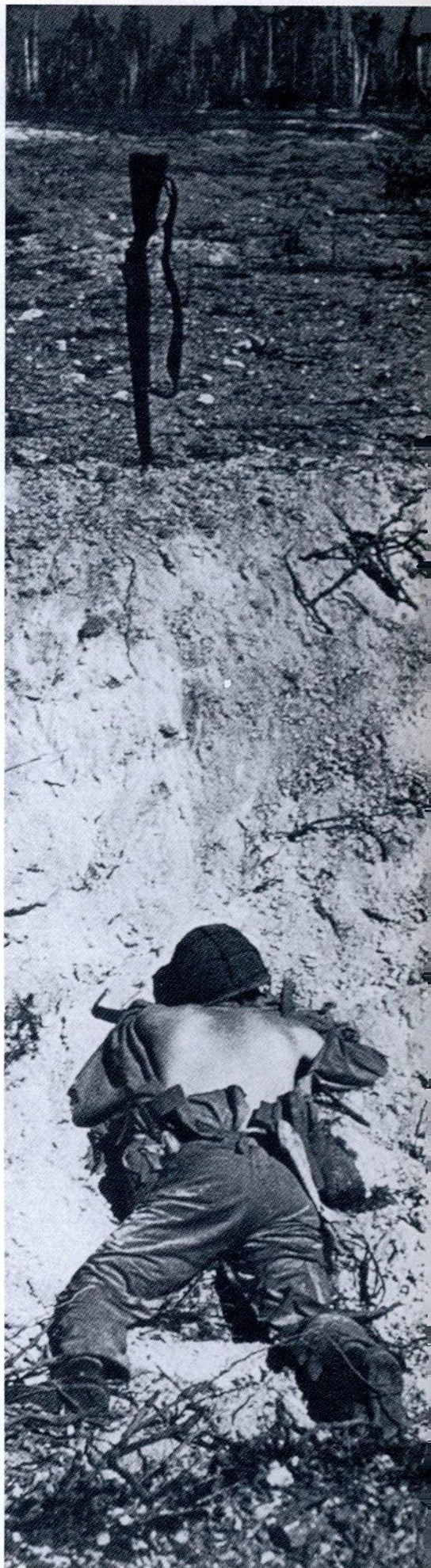
Zo zal het altijd wel blijven. Want het ondertekenen van verdragen is totaal iets anders dan het nakomen ervan. Alleen al de discussie die zou kunnen ontstaan door de verschillende interpretaties van de verschillende begrippen. Wat is oorlog? Wat zijn krijgsgevangenen? Wat is mishandelen? De grenzen van geweld, zowel psychisch als fysiek, zijn in de verdragen niet aangegeven. En wat te denken van het strafbaar stellen van de krijgsgevangenen die wetten, reglementen of disciplines van de gevangenhoudende mogendheid overtreden? Als de straf die op deze overtreding staat, nu juist geselen, stenigen of het afhakken van lichaamsdelen is? In hoeverre houdt je je aan deze verdragen? Je kunt altijd wel een overtreding aandragen om de bestraffing te rechtvaardigen. Zeker als je denkt dat het 'recht' aan jouw kant staat.

Dat is een zaak waarover internationale juristen zich na afloop van een oorlog kunnen buigen. Dan komt er misschien een vijfde Verdrag van Genève. Want oorlog zal er, ondanks de vele goedwillenden helaas wel altijd blijven.

Pieter de Jager

Literatuur:

- Landholt, H. M. F.: Militair Woordenboek, Leiden, 1861.
- Kalshoven, F.: Zwijgt het recht als de wapens spreken? Leiden, 1971.
- Slotakte van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa, Helsinki, 1-8-1975.
- Staatscourant, 11-12-1984, nummer 242.

The Soul Cages

Foto's: Jacques van den Blink

blijkt te bevatten.

In feite is Sting geen bijzondere zanger. Echter zijn ietwat hese stemgeluid harmonieert perfect met de muziek van de stuk voor stuk uitstekende instrumentalisten die hem begeleiden. Naast de genoemde Marsalis en Kirkland wordt Sting onder meer begeleid door Manu Kutché op drums en Dominic Miller (King Swamp, ex-World Party) op gitaar.

De sfeer op 'The Soul Cages' is sterk melancholisch, zowel wat betreft de muziek als de teksten. De thema's van de door Sting geschreven songs zijn sterk autobiografisch. Het album is onder meer opgedragen aan zijn overleden vader en bevat een aantal impressies uit Sting's jeugd, die hij doorbracht in de buurt van de scheepswerf van Newcastle. Het openingsnummer 'Island of Souls' verhaalt van een jongetje wiens vader thuis gebracht wordt na een bedrijfsongeval. Hij wordt door het bedrijf gecompenseerd met een horloge en een cheque, waarvan het gezin drie weken kan leven. Echter het jongetje Billy rest niet anders dan ook te gaan werken op de werf.

Het water (de rivier en de zee) zijn steeds terugkomende thema's. Het titelnummer heeft een oude legende, waarin overleden zielen door de duivel in kooien op zee worden vastgehouden, tot onderwerp. Een ander nummer dat naar de zee verwijst is 'the Wild Wild Sea' dat de volgende prachtige passage bevat:

'That night as I walked in my slumber, I waded into the sea strand. And I swam with the moon and her lover. Until I lost sight of the land.'

Sting in Den Haag

'The Soul Cages' zal zeker niet de geschiedenis ingaan als het album, waarin Sting een nieuwe muzikale richting inslaat. Integendeel, hij borduurt voort op het stramien van zijn andere albums. Voor degenen die zich daardoor aangesproken voelen heeft dit album veel moois te bieden. De 'experts' blijken echter verschillende meningen toegedaan. Jan Vollaard spreekt in de NRC van '... een flauw aftreksel van het voorgaande...' terwijl Corné Evers in Oor het heeft over '... een fraai staaltje van vakmanschap...'

Het enige wat de muziekliefhebbers rest is op het oordeel van de eigen oren af te gaan. Sting doet Nederland in mei aan voor een viertal concerten. Hij is op 7, 8, 9 en 10 mei te horen en te zien in de Haagse Statenhof.

Paul Rutten

Nieuw album van Sting

De afgelopen jaren heeft de Engelsman Sting, alias Gordon Summers, zich volop bezig gehouden met politiek. Zo bracht een toernee ter ondersteuning van Amnesty International hem, samen met onder anderen Youssou N'Dour, Tracy Chapman, Peter Gabriel en Bruce Springsteen, in Afrika en Zuid-Amerika. Rond de jaarwisseling konden we via de BBC getuigen zijn van een optreden van Sting en zijn companen in Santiago, Chili. Daar vertolkte hij onder meer het nummer 'They danced alone', opgedragen aan de moeders die hun echtgenoten en zonen verloren tijdens de vuile oorlogen, die jarenlang onder meer het Argentijnse en Chileense volk teisterden.

In de zomer van 1989 deed Sting, samen met het Indiaanse Kayapo-opperhoofd Raoni, Amsterdam aan om te pleiten voor het behoud van het Braziliaanse regenwoud (zie ook EGO van juli/augustus 1989). Tijdens de toen gehouden persconferentie maakte Sting een wat uitgebluste indruk. Toen een van de daar verzamelde journalisten hem vroeg waarom er geen groot benefietconcert voor het behoud van het regenwoud werd georganiseerd, antwoordde Sting dat veel artiesten, hijzelf inbegrepen, 'moe' begonnen te worden van het geven van concerten voor allerlei goede doelen. Daarmee wilde hij uitdrukken dat, doordat er zo veel benefietconcerten voor allerlei zaken worden georganiseerd, de kracht ervan lijkt af te nemen.

Kort daarna moet Sting met het schrijven en opnemen van het onlangs verschenen album 'The Soul Cages' zijn begonnen. Op dat album onderscheidt de inmiddels 40-jarige Sting zich op de eerste plaats als muzikant.

Carrière

Sting's carrière start bij de rock-reggae formatie 'the Police'. Hij vormt de spil waar de groep om draait. Nederland is een van de eerste landen waar de band succes boekt. In 1981 heeft 'the Police' een nummer-één-hit met 'Every little thing she does is magic'.

In 1985 verschijnt Sting's eerste solo-album 'The Dream of the Blue Turtles'. Hij laat de muzikale lijn van 'the Police' achter zich en combineert voornamelijk elementen uit de jazz en pop tot een eigen 'Sting-sound', die hij in de rest van zijn plaatwerk, tot en met 'The Soul Cages' toe, trouw blijft. Ook de keuze van de muzikanten die meespelen op zijn album en toernees verradt Sting's jazz-oriëntatie. Op zijn belangrijkste studio-albums zijn het vooral zwarte jazz-muzikanten die hem begeleiden. Saxofonist Branford Marsalis en toetsenist Kenny Kirkland vergezellen Sting op 'The Dream of the Blue Turtles', 'Nothing like the sun' en 'The Soul Cages'.

Soul Cages

De muziek op dit laatste album ligt duidelijk in het verlengde van Sting's eerdere solo-projecten. Sting put, behalve uit de pop- en de jazztraditie, op dit album onder meer ook uit de Zuid Amerikaanse muziek. Dat komt het sterkst naar voren in het instrumentale nummer 'Saint Agnes and the Burning Train'. Voor de rest is die invloed volstrekt geïntegreerd in de 'overall sound' van het album. Op de meeste nummers van 'The Soul Cages' wordt Sting's fragiele stemgeluid gedragen door een muzikaal tapijt, dat bij herhaalde beluistering ingenieus gewoven patronen

Chris Isaak

Doorbraak dankzij film 'Wild at Heart'

Het gezegde 'wat goed is komt snel' lijkt niet bepaald van toepassing op de Amerikaanse romantische rocker 'Chris Isaak'.

Op basis van zijn debuutalbum 'Silverstone' werd Isaak in het EGO-nummer van december 1985 als een van de verrassingen van het popjaar 1985 genoemd. Het heeft echter tot dit jaar geduurd voordat Isaak uitgebreid internationale naam en faam veroverde.

Het uit 1989 stammende nummer 'Wicked Game' werd door regisseur David Lynch opgenomen in zijn vorig jaar uitgebrachte film 'Wild at Heart'. Dankzij het succes van de film, die nu reeds de status van de cultfilm van het seizoen 1990/1991 voor zich lijkt op te eisen, hoorden velen het nummer 'Wicked Game'. Toen de song op single uitkwam was de hit snel een feit.

Romantisch en breekbaar

Het was slechts aan een select groepje Nederlandse popfans voorbehouden om getuige te zijn van Chris Isaak's optreden op het inmiddels ter ziele gegane 'Pandora's Musicbox' in Rotterdam

in 1985. Hij schijnt een verpletterende indruk te hebben gemaakt. In 1987 konden meer mensen getuige zijn van een live-optreden, hij was te zien op het Pinkpop-festival, een bij uitstek onge-schikte locatie voor een act als Chris Isaak.

Isaak verenigt verschillende types jeugdrebell en muzikanten in zich. Zijn uiterlijke verschijning is een meng-vorm van James Dean en de jonge Elvis Presley, terwijl zijn stemgeluid onmiskenbare associaties met Roy Orbison oproept. Chris Isaak is een rocker, maar dan wel timide, romantisch en breekbaar, wat onmiskenbaar de sympathie van het andere geslacht oproept.

Zijn muziek is rock, maar verradt een sterke Texaanse country en ook rockabilly invloed. Het geluid van gitarist James Calvin Wilsey met veel echo en 'twang' draagt voor een belangrijk deel bij aan het geluid van Isaak.

De teksten van Isaak's songs hebben veelal de liefde, meestal in haar ongelukkige varianten, tot onderwerp. Zo ook zijn huidige hit 'Wicked Game'. In de tekst van dit nummer wordt de ik-figuur in een liefdesrelatie meegezogen tegen zijn wil, maar de weerstand wordt gebroken: *'What a wicked game to play. To make me feel this way... What a wicked thing to do. To make me dream of you'*. Een song als deze vormt gesneden koek voor een filmregisseur als David Lynch, die onder andere in zijn film 'Blue Velvet' van zijn bizarre fascinatie voor 'fatal attractions' blijkt gaf.

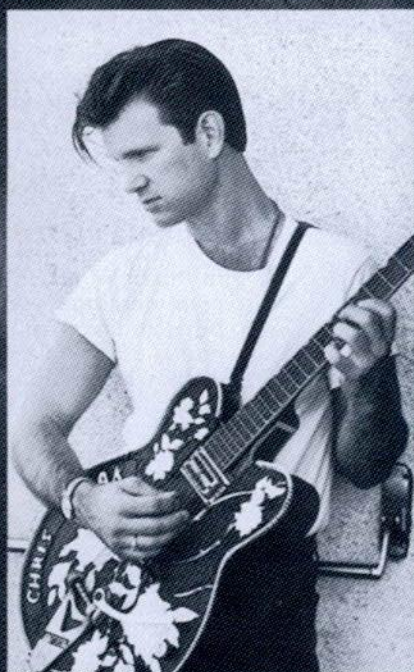
Verzamel-cd: Wicked Game

Het hitsucces van 'Wicked Game' was voor de platenmaatschappij Warner Music voldoende aanleiding om een selectie van songs uit de eerste drie albums van Chris Isaak op een verzamel-cd te doen uitkomen onder de titel 'Wicked Game'. De songs zijn afkomstig van de albums: 'Silverstone' (1985), 'Chris Isaak' (1987) en 'Heart Shaped World' (1989).

Bij de beluistering van het verzamelalbum 'Wicked Game' valt op dat er nauwelijks verschillen te constateren zijn in de stijl en aanpak van de songs van de verschillende albums. Wanneer je van de andere albums geen weet zou hebben, zou 'Wicked Game' best een regulier album van Chris Isaak kunnen zijn. Dat is niet in de laatste plaats het gevolg van het feit dat Chris Isaak steeds werkte met dezelfde producer: Erik Jacobsen. Door veel kritici wordt stijlvastheid van een pop- en rockband als een teken van creatieve armoede gezien. Chris Isaak kun je zo'n verwijt eigenlijk nauwelijks maken, gezien het feit dat zijn imago en persoonlijkheid volstrekt versmolten zijn met de muziek die hij maakt.

Behalve de genoemde hit 'Wicked Game' bevat de gelijknamige cd een selectie van juweeltjes, waarbij je beurtelings kunt wegzwirmelen en de beentjes van de vloer kunt lichten. Voor het laatste doel is met name het nummer 'Blue Hotel' erg geschikt. Wie na het beluisteren van 'Wicked Game' helemaal valt voor de muziek van Chris Isaak, moet zeker niet nalaten naar de originele albums op zoek te gaan. Chris Isaak doet in de tweede helft van maart ons land aan voor een aantal optredens.

Paul Rutten

Henry Ditz

Sport en oorlog

Is sport belachelijk en volstrekt onbeduidend, als er oorlog wordt gevoerd? Die vraag is de afgelopen periode in alle toonaarden gesteld. Door sporters zelf – Yvonne van Gennep zei het ene moment totaal geen lust te hebben in een EK om daar in vervolgens toch derde te worden – maar ook door organisatoren, officials, beleidsmakers en zelfs internationale gremia als het IOC.

Natuurlijk is sport belachelijk. Natuurlijk is het ridicuul om 500 of 10.000 meter te schaatsen en dan toch op hetzelfde punt uit te komen. Je schiet er geen meter mee op. Natuurlijk is het belachelijk om vijftig meter heen en vijftig meter terug te zwemmen; of om een tennisbal zodanig in een vak te slaan dat een ander er niet bij kan. Sneu voor die ander; je kunt de bal beter zó slaan dat die ander wél kan retourneren. Om het elkaar in sport moeilijk te maken, terwijl elders een gruwelijke wedloop in doden aan de gang is, wat is dat inderdaad voor waanzin?

Rivaliteit

Al heel vroeg (en in de jaren '30 van deze eeuw ook zeer nadrukkelijk door de Nederlandse cultuurfilosoof Huizinga) is sport beschreven als een geritualiseerde vorm van oorlog. Dat was zo'n vreemd standpunt nog niet. In de oudste tijden al waren wedijver en concurrentie eigen aan mensen. Stammen en volken slachtten elkaar af voor een schaap, door een familievete of vanwege een ander misverstand. Maar rivaliteit werd naarmate de beschaving

voortschreed steeds meer vormgegeven door sport. Sport werd in zekere zin een symbool voor oude, primitieve drijven. Met sport kon je aantonen sterker of sneller te zijn dan een ander; met sport werd zelfs de algehele gezondheid van naties gedemonstreerd. Het voormalige Oost-Duitsland deed dat bij uitstek.

Boksen of stierevechten

Natuurlijk waren daar nadelen aan verbonden. Je kon je ook afvragen of sommige vormen van sport, zoals boksen of stierevechten, niet al te zeer appeleerden aan oude wrede oorlogsgevoelens. Maar in ieder geval werd die menselijke neiging om elkaar te verslaan, te bekampen of uit te schakelen, door de sport in een relatief 'zachte' vorm gegoten. Boksers verdedigen hun sport nog steeds met de stelling dat ze de tegenstaander zo min mogelijk schade willen berokkenen, de regels van het vuistvechten zouden daarom steeds stringenter worden en van een werkelijke slachting zou geen sprake zijn. In zoverre zijn die boksers te verontschuldigen, dat ze elkaar aftuigen zonder er handgranaten, pistolen of Scuds

voor te gebruiken. Maar boksen blijft in zijn gewelddadigheid een uitzondering en daarom is het veel zinniger de oorlog, in dit geval de Golfoorlog, in verband te brengen met andere sporten. En niet alleen daarmee natuurlijk, want ook van bepaalde culturele manifestaties of volksgebeurens als het carnaval werd overwogen om ze af te gelasten.

Waanzin

Bij al dat soort discussies lijkt slechts één vraag van belang, is die óorlog nu waanzin of zijn wij waanzinnig? Omdat we onszelf in vredetijd bezighouden met sport, postzegelverzamelen, amateurtoneelspelen of buurtverenigingswerk? Het antwoord kan toch moeilijk anders luiden dan dat de oorlog waanzin is. Amerika doodde honderduizenden Vietnamezen en verminkte talloze eigen soldaten. Was dat meer waard dan een tafeltennispartijtje dat nu Amerikaanse en Russische militairen met elkaar kunnen spelen? Was de Vietnam-oorlog al die doden en gruwelen waard? Zal de Irak-oorlog de inzet van al dat geweld waard blijken? Hoe uiteenlopend de meningen ook zijn over de Golf-oorlog – Irak moet verpletterd worden, Hussein geliquideerd, de PLO geconsulteerd, Shamir in toom gehouden, de wapenindustrie ontmanteld – als de vraag wordt gesteld, wat voor zin sportevenementen nog hebben, dan lijkt het enige antwoord dat de waanzin van de oorlog nog altijd groter is dan de waanzin van de sport.

Balletje slaan

In Australië zag ik onlangs als bevoorrecht verslaggever – een veiliger verblijfsoord was bij het uitbreken van de oorlog nauwelijks te vinden, en de vredesbeweging aldaar was navenant omvangrijk – die enorme zwik, te veel verdienende en misschien wel belachelijk doende, tennissers. Ze verdrongen elkaar voor de tv. Maar als ze de baan op moesten, dan gingen ze volledig daarin op en was de oorlog gedurende drie, vier of vijf sets verdwenen. Misschien zouden de wereldleiders eens wat vaker een balletje moeten slaan.

Hans van Wissen

Ongodsdienstig is niet niks

Er zijn mensen die in God geloven en er zijn anderen die anders-gelovig of ongelovig zijn. Dat is prima, want het (on)geloof is ieders eigen zaak. Onze samenleving, die lange tijd door het christendom is gedomineerd en ook geïnspireerd, bestaat thans voor een niet onaanzienlijk deel uit niet-godsdienstigen, terwijl het aantal anders-gelovigen toeneemt.

Omdat met name het christendom – in tegenstelling tot bijvoorbeeld het joodse geloof – een sterke zendingsdrang kent, is het een wervende godsdienst. De verkondiging van het Woord heeft daarin een belangrijke plaats. Er wordt een appel gedaan op mensen om zich te bezinnen op hun leven en op uiteindelijk de zin en zijnsgrond van het bestaan. Tegelijkertijd wordt verteld dat die zin buiten God niet is te vinden. Met de vraag is dus het antwoord, of minstens de weg naar het antwoord, gegeven.

Deze onwrikbare zekerheid over het kennen van de weg laat weinig ruimte voor alternatieve opvattingen en eeuwenlang werden dergelijke opvattingen ook absoluut niet getolereerd.

Ook thans wordt impliciet en soms expliciet gesuggereerd dat de niet-godsdienstige iets mist wat voor zijn ontplooiing als mens wezenlijk is. Dat is een hovaardig standpunt. Het draagt het gevaar van intolerantie in zich en het wordt intolerantie, wanneer geloofswaarheden de enige grond vormen voor het treffen van maatregelen, die een hele gemeenschap treffen. Een betrekkelijk onschuldig voorbeeld uit het recente verleden is de zwembadsluiting op zondag in sommige dorpen, waar de christelijke politiek domineert.

Zingeving

Het christendom heeft onze cultuur veel geschonken dat waard is om behouden te worden. Het is voor veel mensen een belangrijke inspiratiebron, waarmee zij hun leven zin en inhoud geven. Vele anderen echter weten, zonder in God te geloven, hun leven óók zin en inhoud te geven. Wie kan zeggen dat zij daar minder goed in slagen of dat die gevonden zin minder waard is?

Bij ongodsdienstige mensen is dus niet sprake van een tekort. Hooguit is sprake van 'anders' en dat andere is niet niks. De terechte vraag naar wat het dan wel is, wil ik hier trachten te beantwoorden. Met nadruk op *mijn* antwoord, het uwe kan anders luiden. Hiervoor stelde ik, dat ook mensen die niet in God geloven (of in Allah, Vishnu en welke naam waarmee de 'Hoogste' wordt aangeduid dan ook) hun leven zin en inhoud weten te geven en dat die gevonden zin niet minder is dan die van hen die die zin in God zoeken.

Humanisme

Ik ben humanist. Algemeen beginsel

van het humanisme is 'de levensovertuiging, die probeert leven en wereld te begrijpen uitsluitend met menselijke vermogens. Het acht wezenlijk voor de mens zijn vermogen tot onderscheiden oordelen, waarvoor niets of niemand buiten hem verantwoordelijk kan worden gesteld.' De vraag is wat humanisten vanuit dit beginsel – waarin overigens niet wordt gezegd wat uitsluitend typerend voor het humanisme is – met hun levensovertuiging doen, hoe zij van daaruit zin en inhoud aan hun leven geven.

Allereerst moeten we vaststellen, dat humanisten er zijn in soorten, net als christenen, moslims, hindoes etc. Geen enkele humanist echter pretendeert te weten wat de zin, de ware betekenis van het menselijk leven is; integendeel, het mens-zijn van die anderen in al hun menselijk anders-zijn en in al hun menselijke gebrekkigheid. Het fundamenteel respect voor de ander blijkt uit de

erkenning van diens recht om zelf en op zijn eigen manier de zin van het bestaan te zoeken.

Zo zijn er onder humanisten mensen, die in reïncarnatie geloven, anderen die een leven na de dood ontkennen vanuit bijvoorbeeld een absolute gods-ontkenning en weer anderen, die agnost zijn. Dat wil zeggen de opvatting aanhangen dat de mens van de eerste oorzaak der dingen (God, het absolute) en in het algemeen van al het bovenzinlijke niets kan weten.

Ik ben agnost en ervan overtuigd, dat er geen leven na de dood is noch een hogere macht, die mijn leven bestiert, maar ik kan het mis hebben. Dat is geen nihilisme. Het schenkt mij vrijheid in verantwoordelijkheid voor mijn medemens, een verantwoordelijkheid, die ik zelf moet dragen en niet kan afleggen.

Voortdurend zoeken

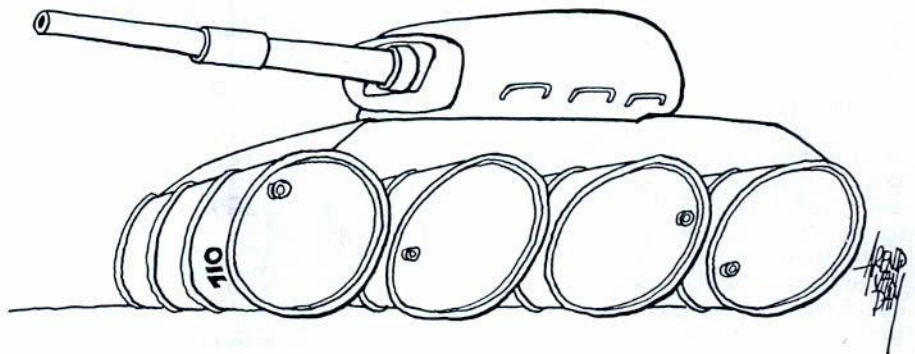
Het leven is een voortdurende uitdaging, een voortdurend zoeken en een voortdurende waakzaamheid om niet te vallen in de kuil van al te gemakkelijke antwoorden, zoals bijvoorbeeld sektes als Moon, de scientology-kerk of Baghwan die ons voorschotelen.

Begrijpen is niet mogelijk, wél moet je ernaar zoeken, dat is wat Nagarjuna, een boeddhistisch filosoof ten aanzien van het 'hogere', bedoelt met: „Het bestaat niet, noch kun je ervan zeggen, dat het niet bestaat, noch kun je ervan zeggen dat het bestaat en niet bestaat.” Voor de praktijk van het leven komt deze uitspraak overeen met een zin uit een ongepubliceerd gedicht van de socioloog Norbert Elias:

„Meer dan al het religieuze streven is het als mens vriendelijk te leven.” Kortom, Zin, dat is het leven zelf. Dat dit meer kan zijn dan een particuliere opvatting en hoe deze opvatting gerealiseerd kan worden in het leven van alledag, daarover een andere keer.

Rob Geene
raadsman in Seedorf

(Het bovenstaande verscheen eerder in de 'Griffioen', weekblad voor de Nederlandse militairen en hun gezinnen in Seedorf, Hohnen en Langemannshof.)

Leven na de Golf

Wederzijdse verdraagzaamheid vereist

Dat het conflict om Koeweit vreemde aspecten heeft, zal niemand zijn ontgaan. Natuurlijk, de aanleiding is geen kwade: elke soevereine staat heeft recht op bescherming door de internationale rechtsorde, in dit geval de Verenigde Naties. Je kunt je natuurlijk afvragen of de Verenigde Staten er niet met de bedoelingen van de VN van tussen zijn gegaan toen ze zich opmaakten voor een volledige oorlog tegen Irak, weliswaar gesteund door bijna dertig landen, maar toch. Koeweit heeft recht op bescherming, zo niet door dan toch namens de Verenigde Naties. Maar die vreemde aspecten verdienen ook onze aandacht.

Het eerste vreemde aspect, maar dat is dan duidelijk vanuit Nederland geredeneerd, is dat Koeweit in het algemeen niet als eerste in aanmerking zou komen voor hulp vanuit Nederland. Het is een zeer rijk land, met een regeringsvorm die, als er niet sprake was van een emir, een soort koning, zonder aarzelen een dictatuur genoemd zou worden. Maar, toegegeven, er is een formeel verschil tussen het vervangen van zo'n emir door een meer democratisch gezind staatshoofd en het verdrijven van de emir gepaard met de bezetting van het land door een buurland. Een revolutie wijzen we niet af, dat is tenslotte een interne aangelegenheid, een bezetting, daar zijn we – en de hele Veiligheidsraad van de Verenigde Naties – vierkant tegen.

Met de Verenigde Staten voorop zijn het voornamelijk democratiëen die de onafhankelijkheid van Koeweit bevechten. Uit principe, kun je zeggen, wijzend naar de besluiten van de Veiligheidsraad. Uit welbegrepen eigenbelang, valt op te merken, naar aanleiding van de olievoorraden in Koeweit, Irak en Saoedi-Arabië. Democratiëen, maar dat geldt toch weer niet voor alle coalitiegenoten van de VS. Saoedi-Arabië, Syrië, de Verenigde Arabische Emiraten, Bahrein, Oman en Qatar, zijn geen democratiëen.

En van de manier waarop landen als Egypte en Marokko geregeerd worden hoef je, met het begrip 'democratie' in je achterhoofd, ook geen hoge pet op te hebben.

Turkije

Een heel vreemde eend in de bijt is wel Turkije. Lid van de Navo en steeds weer aankloppend bij de Europese Gemeenschap, teneinde daar ook eens lid van te mogen worden. Dat mag steeds maar niet, omdat de Turken geen kans zien om van hun land een geordende democratie te maken. Maar ja, in het heetst van de Koude Oorlog werd niet zo nauw gekeken, de dreiging van de Sovjet-Unie woog zwaarder dan het democra-

tisch gehalte van de bondgenoten.

Maar datzelfde Turkije is ook een islamitisch land. Dit bleek nog eens, toen duidelijk werd dat de Turkse betrokkenheid bij de Golfoorlog actiever werd: de weerstand onder de bevolking nam toe. Dat toch buitenlandse troepen in en vanuit Turkije konden en kunnen opereren, kan vooral worden toegeschreven aan de manier waarop de Turkse regering haar bevolking onder de duim houdt.

Turkije belichaamt ook in een ander opzicht één van de merkwaardige aspecten van de Golfoorlog: het is voor zijn economie voor een niet onaanzienlijk deel afhankelijk van landen als Iran en Irak. Deze vormen na Duitsland de belangrijkste handelspartners. Saoedi-Arabië en Libië staan ook in de Turkse im- en export top-tien. Met andere woorden: Turkije wordt economisch flink getroffen door de Golfoorlog, precies als Jordanië en Syrië.

Is eenmaal de Golfoorlog afgelopen, dan ontstaat er een nieuw probleem, met name voor de direct betrokken staten: hoe kunnen we onze betrekkingen weer zo inrichten, dat we op een fatsoenlijke manier met elkaar kunnen

omgaan? En dan valt vooral te denken aan de economische betrekkingen. Daarbij moet worden aangetekend, dat die economische betrekkingen lang niet altijd uit politieke voorkeur bestaan, maar omdat de grenzen en van oudsher bestaande handelsroutes nu eenmaal liggen zoals ze liggen.

We hoeven dus helemaal niet vreemd op te kijken, als er onmiddellijk na het einde van de Golfoorlog weer directe contacten op hoog niveau worden gelegd door Turkije, Syrië en Iran enerzijds, en Irak anderzijds. Welbegrepen eigenbelang, heet zo iets.

De Palestijnen

Moeilijker zal het worden, de politieke kaart van het Midden-Oosten en het Golfgebied na de oorlog weer op orde te krijgen. Aan de houding van Iran tegenover aartsvijand Irak – een lankmoedigheid die je niet zou verwachten – blijkt wel, dat in dergelijke situaties coalitievorming niet langs de meest voor de hand liggende lijnen verloopt.

Dat de oude coalitie tegen Israël, waar Irak zich nu de leider van acht, maar waarvan Syrië, Koeweit, Saoedi-Arabië, ja alle Arabische landen met uitzondering van Egypte, deel uitmaken, nu even uit elkaar ligt, is duidelijk. Maar de inspanningen en uitgaven van de Verenigde Staten om Israël buiten de Golfoorlog te houden waren er ook juist op gericht, om die coalitie niet een aanleiding te geven, zichzelf weer tot stand te brengen. Dat zou gepaard zijn gegaan met het in de steek laten van de bevrijdingsmacht van Koeweit door de daarbij aangesloten landen, met uitzondering van Saoedi-Arabië en misschien de emiraten en de andere dwergstaatjes aan de Golf.

Toch zal vanuit de Arabische wereld en – en Saddam Hoessein zinspeelde daar in zijn oorlogspropaganda steeds op – vanuit de islamitische wereld de druk om tot een oplossing van het Palestijnse vraagstuk te komen, alleen maar gaan toenemen. Want dat heeft Saddam Hoessein wel goed begrepen: de weersin van de moslims tegen Israël is wijdverbreid en diepgeworteld. En door de kwestie-Koeweit te koppelen aan de kwestie-Israël heeft Hoessein in de islamitische wereld sentimenten weten te ontketen die nog lang zullen voortleven. Niet voor niets hebben we pro-Saddam-demonstraties kunnen zien in zulke uiteenlopende landen als Marokko, Algerije, Jordanië en Pakistan.

*Wat kan die
Schwarzkopf
vernietigend
bagatelliseren*

Uit: NRC-Hb. van 1.2.91

MOOIE
ZONSONDERGANG...!

"WELKE?"

TBM

Afkeer van het Westen

En daarmee komen we aan wat wel eens het belangrijkste probleem van na de Golf-oorlog zou kunnen worden: de boosheid van de islamitische wereld tegen degenen die zich tegen Irak hebben gekeerd. En dan gaat het niet om de verwoording van die boosheid. Die vindt, zoals te zien is, plaats in termen van 'imperialisten', 'zionisten', 'goddelozen', en zo meer. Het gaat niet om dit soort al dan niet als scheldwoord bedoelde termen, maar om de grote tegenstelling tussen de westerse en westers georiënteerde landen en de islamitische wereld.

In het Midden-Oosten heerst, voor wie dat zien wil, een niet geringe afkeer van het Westen. Dat immers weigert Israël te dwingen om de Palestijnen een thuisland te bieden en bovendien bedreigt de westerse cultuur de islamitische. Die tegenstelling leeft niet alleen in het Midden-Oosten, maar ook verderop. Bewijs daarvoor is onder meer de snelle terugkeer van Nederlandse vakantiegangers uit Tunesië, vlak na het uitbreken van de Golfoorlog.

En ook in Nederland valt te merken hoe de Golfoorlog de verhouding tussen islamieten en niet-islamieten heeft verscherpt. Niet voor niets kwamen er uit de kringen van islamitische inwoners

van Nederland klachten over toenemende discriminatie.

De Islam...

Al schrijvende kunnen we zo een driehoek uitzetten met als hoekpunten Nederland, Marokko en Pakistan, waarbinnen de verhouding tussen islamieten en niet-islamieten voorlopig stevig in de war is geschoten. En dan spreek ik nog niet van de sentimenten die de Golfoorlog heeft losgemaakt bij islamieten elders in de wereld, zoals in India, in Indonesië, in de rest van Afrika.

Zo lang de Golfoorlog duurt, houden de meeste landen zich wel aan hun aanvankelijk gekozen bondgenootschap. Maar zodra de oorlog is afgelopen, zal de aandacht zich weer richten op de aanwezigheid van Israël, een gegeven dat dan nog wordt versterkt doordat er in de regio ook – bij wijze van bewaking – permanent troepen van de VS aanwezig zullen moeten zijn, al was het alleen maar om Koeweit en Saoedië te beschermen tegen nieuwe aanvallen.

... een miljard mensen

In die situatie zal de islamitische wereld zich weer samenvoegen, en dan zullen we moeten beseffen, dat we te maken hebben met een miljard men-

sen, zo'n twintig procent van de wereldbevolking, die hun gezamenlijke godsdienst en cultuur heel serieus nemen, en weliswaar op veel punten met de westers georiënteerde landen willen samenwerken, maar niet bereid zijn, om concessies te doen op het punt van hun geloofs- en cultuurbeleving.

Dit wil niet zeggen, dat ik vrees dat we binnenkort weer een islamitisch beleg voor Poitiers of Wenen mogen verwachten. En evenmin dat we weer op kruistocht moeten, om het Heilige Land te bevrijden. (Integendeel, Israël ligt daar best. Het zou wat soepeler moeten zijn tegenover de Palestijnen, meer niet.) Maar waar het wel om gaat is, dat we er mee moeten rekenen dat er na de Golfoorlog een felle discussie zal blijven voortbestaan tussen de islamitische en de westerse wereld. En in die discussie heeft de Westerse wereld niet per definitie gelijk, en ook niet omdat het Westen Koeweit heeft bevrijd. In die discussie staan eenvoudig twee volstrekt uiteenlopende culturen tegenover elkaar die, alleen al door hun omvang en hun economische en militaire mogelijkheden, gedwongen zullen zijn die confrontatie langs vreedzame wegen te kanaliseren. Dat zal over en weer heel wat verdraagzaamheid vergen.

Jan Stoof

'Dances with Wolves'

Kevin Costner regisseert en speelt hoofdrol

Films waarin het lot van de Amerikaanse Indianen wordt geschetst veroorzaken vaak een collectief schuldgevoel bij bezoekers die over een beetje geweten beschikken. *'Dances with Wolves'*, de eerste film die acteur Kevin Costner regisseerde, vormt geen uitzondering op die regel. Al woon je in Europa, al heb je zelfs nog nooit een voet op Amerikaanse bodem gezet en al heb je je altijd als een fatsoenlijke, tolerante belastingbetaler gedragen, na afloop van dit tragische epos, dat aan duidelijkheid niets te wensen overlaat, schaam je je bijna dat je een blanke westerling bent.

Costner speelt zelf ook de hoofdrol in de film, waarvoor Michael Blake het scenario schreef, gebaseerd op zijn eigen roman. We zien hoe John Dunbar, een blanke kolonel, in het jaar 1863 na een staaltje pure heldenmoed mag kiezen waar hij gestationeerd wil worden. Hij kiest een buitenpost aan de grens met

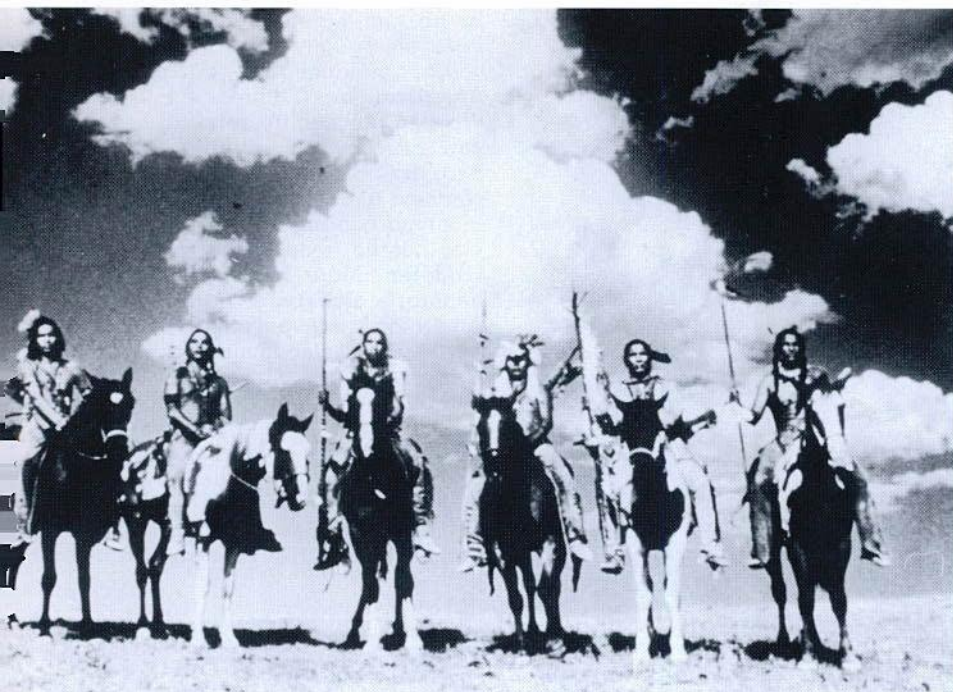
Zuid-Dakota. Hij is de steeds verder verloederende sfeer van de oorlog meer dan beu. De post blijkt totaal verlaten, maar Dunbar laat zich niet ontmoedigen. Hij raakt onmiddellijk onder de indruk van de schoonheid van de hem omringende, wijde prairies. Zijn zelfge-

kozen eenzaamheid bevalt hem aanvankelijk goed, temeer daar hij gezelschap krijgt van een wolf. Heel voorzichtig groeit er iets van verstandhouding tussen de geciviliseerde blanke en het wilde, argwanende dier.

Veel avontuurlijker wordt het leven van John Dunbar, als hij ontdekt dat er in de buurt een stam Sioux-Indianen woont. Ze komen poolshoogte nemen, ze zien dat hij met de wolf een bepaalde relatie heeft, en ze bedenken een naam voor hem: Hij die met wolven danst. Dunbar van zijn kant is zeer geïnteresseerd in het mooie natuervolk, en doet alles wat in zijn vermogen ligt om contact te maken. Hij beseft dat blanken en Indianen

Kevin Costner met Mary McDonnell in *'Dances with Wolves'*

tot dan toe automatisch vijandig tegenover elkaar hebben gestaan, doordat ze niets van elkaar wisten. Dat patroon wil hij doorbreken.

Wanneer hij op een dag een blanke jonge vrouw, gekleed in Indianenkleren, gewond aantreft op de prairie, brengt hij haar naar de Sioux. Daar merken ze dat de blanke met vredelievende bedoelingen komt, en het eerste echte contact wordt gelegd. De vrouw werd heel vroeger door de stam opgenomen, nadat haar hele familie door een naburige, vijandige Indianenstam, de Pawnee, was uitgemoord. Ze spreekt de taal van de Sioux vloeiend, maar ze blijkt toch ook nog voldoende Engels te hebben onthouden om als tolk te kunnen fungeren tussen Dunbar en de Sioux. Dat wordt het begin van een steeds

hechter wordende vriendschap.

Dunbar is verrukt van de denkwijze van de Indianen, die zoveel intelligenter en beschaafder is dan wat hij van zijn eigen blanke medemensens gewend is. Hij sluit zich steeds meer bij de Indianen aan, gaat zich kleden in hun uitmontering, laat zijn haar groeien en trouwt uiteindelijk met de tolk. Hij houdt zorgvuldig een dagboek bij van zijn bevindingen, omdat hij, idealist die hij is, hoopt dat hij bij de blanken die Amerika stormenderhand aan het veroveren zijn, begrip en respect kan kweken voor de oorspronkelijke bewoners. Maar de arrogante, niets ontziende expansiedrift van de blanken mondde uiteindelijk uit in het alom bekende drama bij Wounded Knee.

Kevin Costner is erin geslaagd, ondanks de weinig opwekkende boodschap die 'Dances with Wolves' behelst, om er toch een onderhoudende, soms zelf geestige film van te maken. Bovendien heeft hij een zo natuurgelukkig beeld geschetst van het leven, zoals zich dat ruim een eeuw geleden in die uitgestrekte, ongerepte vlakten van Zuid-Dakota moet hebben afgespeeld. We zijn bijvoorbeeld getuige van een buffeljacht en zien een kudde van duizenden van deze gevaartes voorbij galopperen. Acht dagen vergde alleen deze scène (en bij de aftiteling wordt nadrukkelijk vermeld dat er in werkelijkheid geen enkel dier is gedood of zelfs gewond voor de opnamen!) en het werd één van de hoogtepunten uit de toch al adembenemend mooie, meeslepende film. Costner heeft er, bij het verschijnen van dit artikel, waarschijnlijk ook al de nodige Oscar-nominaties voor gekregen. Drie Golden Globes heeft hij al binnen. John Barry, die met 'Out of Africa' een Oscar won, schreef ook voor deze film de muziek. Al ga je dit jaar maar één film zien, zorg dan dat het 'Dances with Wolves' wordt!

Leo van Opzeeland

film in 't kort

Longtime Companion

'Longtime Companion' is een gedramatiseerd, chronologisch verslag van het verloop van deze gruwel van onze eeuw, Aids. Wat de film zo aangrijpend maakt is het feit, dat hij begint in 1981. Wij als kijkers, zijn al tien jaar verder en weten precies wat de groep waar de film over gaat, boven het hoofd hangt. Een stel vrolijke, maatschappelijk succesvolle homofiele mannen in Amerika houdt vakantie aan zee. Lekker naar elkaar kijken, paraderen, contacten maken. Gewoon, zoals dat hoort bij vakantie. Als ze weer terug zijn in de stad, lezen er een paar, onafhankelijk van elkaar, een krantenbericht. Er zou een bijzonder soort kanker zijn ontdekt, die speciaal bij homofiele mannen zou voorkomen. Of het om iets besmettelijks ging, was nog niet bekend. Dat werd snel anders. Terwijl één van de vrienden in het ziekenhuis ligt met longontsteking, beginnen zich bij de anderen van de groep bange vermoedens te openbaren. Vanaf het moment dat de eerste is bezweken, volgt de film jaar voor jaar hoe Aids om zich heen begint te grijpen. De wanhoop van de mannen onderling, maar ook de solidariteit, de heldenmoed soms waarmee ze hun vrienden tot het einde toe fysiek en mentaal begeleiden, maken 'Longtime Companion' tot een 'document humain' dat diepe indruk maakt. En toch kom je er niet echt gedeprimeerd vandaan, want de ziekte is inmiddels in kaart gebracht, er kan over gesproken worden en de stigmatisering heeft zijn ergste tijd gehad. Er zijn werkgroepen opgericht, er zijn fondsen gesticht en de medische research draait op volle toeren. Toch drukt een dergelijke film je weer eens met je neus op de breekbaarheid van het bestaan. Regie voerde Norman René.

Scène uit 'Longtime Companion', film over Aids van Norman René

Michelle Pfeiffer en Sean Connery in 'The Russia House'

The Russia House

Zeven maanden nadat hij de roman 'The Russia House' van John le Carré had gelezen, begon de Australische regisseur Fred Schepisi met de filmopnamen. Dankzij de ontspanning tussen Oost en West mocht hij de film in zijn geheel in Rusland draaien, wat om te beginnen een reeks beelden van Moskou en Leningrad oplevert waar elke globetrotter onmiddellijk reiskoorts van krijgt! Daarnaast is het verhaal zo geraffineerd geconstrueerd en worden de hoofdrollen zo schitterend gespeeld, dat de echte cinefiel weer eens helemaal aan zijn of haar trekken komt. Sean Connery, 65 jaar inmiddels en nog altijd in topvorm, speelt een Engelse uitgever, die via een collega een geheimzinnig manuscript uit Moskou in handen krijgt. Het is hem toegespeeld door een Russische redactrice. Zowel de Britse als de Amerikaanse inlichtingendienst komen onmiddellijk in actie, want het mag dan overal ritselen van

de glasnost en de perestrojka, één zwaluw maakt nog geen zomer. De uitgever wordt teruggestuurd naar Moskou met de opdracht uit te zoeken wie het manuscript heeft geschreven. De eerste die hij daartoe moet polsen, is de Russische redactrice. Maar terwijl de Brit zich van zijn spionage-taak kwijt, gebeurt er iets dat niemand had kunnen voorzien: hij raakt tot over zijn oren verliefd op de mooie jonge Russin, en krijgt het dientengevolge met zijn geweten verschrikkelijk te kwaad. Hij bedenkt uiteindelijk een geheel eigen oplossing voor de situatie. Michelle Pfeiffer als de redactrice levert een schitterende prestatie. Ze is volkomen geloofwaardig, en dat voor iemand die ooit als een pin-up girl in *Grease 2* begon! Klaus Maria Brandauer is de geheimzinnige auteur.

Avalon

Al mist zijn nieuwe film de kracht van 'Diner', 'The Natural' of 'Rain Man', Barry Levinson bracht met 'Avalon', waar-

Grootvader Krichinsky (Armin Mueller-Stahl) en kleinzoon Michael (Elijah Wood) in 'Avalon'

in hij zijn eigen jeugdhervindingen heeft weergegeven, toch een mooi en vooral melancholiek stukje recente Amerikaanse geschiedenis in beeld. We zien hoe een jongen aan het begin van deze eeuw vanuit Oost-Europa naar Baltimore reist. Zijn drie broers zijn hem al voorgedaan en hebben een bloeiend behangersbedrijf opgezet. De vier boeren goed, trouwen en krijgen kinderen. Maar naarmate de nieuwe generatie zich beter aanpast aan de Amerikaanse levensstijl, kalven de familiebanden steeds meer af... Centrale figuur en verteller is Armin Mueller-Stahl, een Oost-Duitse acteur die jarenlang in eigen land zeer populair was voordat hij het in Amerika ging proberen. Twee jaar geleden debuteerde hij in Hollywood in 'The Music Box' van Costa-Gavras. Zijn rol in 'Avalon' is minstens zo knap, maar heel wat sympathieker.

Melanie Griffith in 'Pacific Heights'

Pacific Heights

Een lekkere thriller, waarin Hitchcock weer eens naar de kroon gestoken wordt, is 'Pacific Heights' van John Schlesinger. Een jong stel koopt een huis, dat eigenlijk veel te duur voor ze is. Om de kosten te drukken, besluiten ze kamers te gaan verhuren. Als ze een charmant lijkende zakenman eenmaal onderdak hebben verleend, blijkt pas dat hij zijn brood verdient met het wegpesten van huiseigenaren, om daarna zelf het pand voor een veel lager bedrag terug te kopen. Een moderne vorm van misdaad die een heel onderhoudende film oplevert, vooral omdat de vrouw des huizes doorkrijgt wat voor vlees ze in de kuip heeft en de onverlaat met gelijke munt terugbetaalt! Michael Keaton is de schurk, Matthew Modine en Melanie Griffith het jonge stel.

L. v. O.

3e Wereldoorlog of 'Derde-Wereld' oorlog?

Toen in juni 1981 de Israelische luchtmacht de Iraakse kerncentrale aanviel, heb ik in commentaren voor de Vara-radio begrip opgebracht voor dat Israelische optreden. Anderen vonden die Israelische luchtaanval in strijd met het volkenrecht. Voor mij gold, dat een ongecontroleerde, gevaarlijke machthebber door de internationale gemeenschap tot de orde moet worden geroepen. Als dat niet gebeurt, kan je een land als Israël niet verwijten dat het recht in eigen handen wordt genomen.

Het Irakse regime heeft het volkenrecht geschonden en daarom moet dat nu tot de orde worden geroepen. Volgens voorstanders van deze oorlog kan dat alleen maar met militaire middelen. Ben je tegen deze oorlog, dan wil je dus kennelijk niets ondernemen tegen Saddam Hoessein. Ben je tegen deze oorlog, dan sta je, net als de Palestijnen, aan de 'verkeerde kant', vinden de voorstanders. Over de sancties wordt niet meer gerept. Onderhandelingen kwamen helemaal niet in aanmerking. Vanaf de invasie van Koeweit heeft Washington elke diplomatieke opening geblokkeerd. En vanaf november werd op oorlog aangestuurd.

Je hoort van alle kanten zeggen: „natuurlijk wil niemand oorlog.“ In één adem hoor je dan ook dat Saddam flink op zijn bek moet krijgen. En voordat de coalitie met de aanval begon, zeiden militairen al dat zij graag tegen Irak gingen vechten. Ook politici hadden er geen bezwaar tegen dat er gesneuveld zou gaan worden voor het internationale recht. Lang niet iedereen blijkt dus 'natuurlijk tegen oorlog' te zijn.

Twee maten

Oorlog is nodig om agressie af te straffen, zeggen ze nu, maar in de VN is nooit besloten om met militaire middelen de inval in Tibet ongedaan te maken of de inlijving van Eritrea of van Oost-Timor of de bezetting van de Arabische gebieden.

Een ander land aanvallen mag niet volgens het internationale recht. Toch pleegde de VS invasies in Guatemala, Panama en Grenada. De VS steunde invasies in Cuba, Angola en Nicaragua. En toen Indonesië overging tot inlijving

van Oost-Timor heeft de VS zelfs verhinderd dat de VN daar tegen optrad.

Volgens het internationale recht heeft Zuid-Afrika de resoluties van de VN over Namibië aan zijn laars gelapt. Zuid-Afrika bleef Namibië bezet houden. Geen Westerse regering die daar zelfs maar een beetje boos over werd.

Het internationale recht werd nooit in stelling gebracht tegen ongecontroleerde machthebbers als Pinochet en tegen massamoordenaars als Pol Pot. Washington hielp de een in het zadel en hield de ander jarenlang de hand boven het hoofd. En Nederland toetst Bouterse wel aan het recht, maar Soeharto blijft buiten schot.

Het is pijnlijk, dat er met twee maten is gemeten en daarom spreken politici nu graag over de 'Nieuwe Wereldorde'. Maar het is de 'oude' wereldorde, waarin de sterkste vaststelt wanneer het belang moet worden opgediend als 'recht'. Het enige verschil met vroeger is dat de VS nu geen rekening meer hoeft te houden met de macht van de vroegere rivaal, de SU. De nieuwe wereldorde

is dus de Pax Americana. De VS is niet de politieagent die de orde handhaaft, maar de VS bepaalt de orde.

Vijandbeelden

Na de Koude Oorlog hebben we nu te maken gekregen met de nieuwe tegenstelling Oost-West. Uit de tijd van de oude Kruistochten stamt het oude pakket vooroordelen over Arabieren. Door Saddam Hoessein is dat nu de basis voor het nieuwe Westerse vijandbeeld. Arabieren, die net als de Palestijnen, vinden dat de oorlog geen oplossing biedt, maar de problemen van het Midden-Oosten alleen maar vergroot, worden bijna beschouwd als handlangers van Saddam. Het scheelt niet veel of Arabieren als zodanig worden beschouwd als mogelijke terroristen. Het Westen vraagt zich niet af, of de Arabische woede over de Amerikaanse militaire ingreep misschien iets te maken kan hebben met anti-Westerse gevoelens.

Er wordt nauwelijks rekening gehouden met de Arabische gevoelens van vijandschap tegen het rijke deel van de wereld, dat oorlog voert ten behoeve van rijke oliesheiks, als zaakwaarnemers voor Westerse belangen. Een oorlog waar de arme massa's in de rijke olielanden geen cent beter van worden. Er wordt nauwelijks rekening gehouden met de gevoelens van wrevel in Derdewereldlanden, dat het Westen opnieuw militair zijn wil oplegt.

Te simpel

De oorlog zal militair wel door de coalitie worden gewonnen; Irak zal uit Koeweit verdwijnen en de Irakse militaire macht zal worden gebroken. Maar de oorlog zal niets wezenlijks oplossen – de problemen van het Midden-Oosten zullen alleen maar groter zijn. De grootste verliezers zijn het fysieke en het 'geestelijke' milieu. De vervuiling van de natuur en van de verdraagzaamheid. De anti-gevoelens van Islamitische fundamentalisten krijgen bredere instemming, evenals de anti-gevoelens tegen het rijke Westen.

De anti-gevoelens van christelijke fundamentalisten in het Westen zullen in bredere kring gedeeld worden. De waan van de eigen superioriteit wordt sterker evenals de achterdocht tegen mensen uit de onderkant van de wereld. Maar zo zullen wij de oorlog volgens CNN nooit zien.

Politici en Generaals hebben via CNN de internationale politiek versimpeld, zoals Evangelisten het christelijke geloof. De oorlog volgens CNN is zoiets als de bijbel volgens Billy Graham: alles wordt teruggebracht tot simpele hoofdbestanddelen. Deze oorlog wordt voorgesteld als de Strijd van Goed tegen Kwaad. En we zullen na de oorlog de doden tellen, de schade opmeten en dan tot de conclusie moeten komen, dat de vrede in het Midden-Oosten verder weg is dan ooit.

Karel Roskam

EERSTE STEEN VOOR NIEUWE WERELDDORDE?

TBM

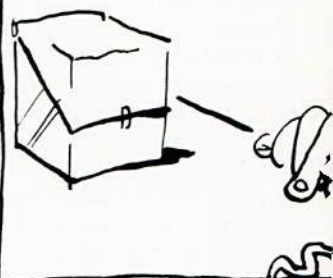
Defensie besteedt half miljard aan betere communicatie

De bewindsman schrijft dat de huidige communicatienetwerken in het defensie-apparaat niet meer aan de moderne eisen voldoen.

... EN NU DE PRAKTIJK :

rené wauters

Ja, Dááá
Met de:
Vraag: is
A-negatie
(oh ja:) over

PO-sitief? Maar... hier staat
ehm... A-negatief !?!
Heb ik het dan fout?

....
over?

Negatief

aljonsarts.
bloed groep

Dat is positief over!

!

...

Aââirgh !!
Kwornie goed!
... over

i...i...is
het nou niet
negatief .. of wel..
over?

ETCETERA
ETCETERA
ETCETERA
ETCE

Afgeschreven

Na het gesprek met Alex moet ik eerst even bijkomen. Af en toe geloof je je eigen oren niet. Dan denk je: dit kan niet waar zijn. Toch is het waar. Mensen die door anderen op een te afgrijzelijke manier behandeld zijn. En dan realiseer je je weer dat martelingen en mishandelingen niet enkel in dictatoriaal geregeerde landen voorkomt, maar ook in ons zo beschaafde Nederland.

Vanaf zijn kinderjaren tot aan zijn pubertijd is Alex misbruikt en mishandeld door zijn ouders. Nooit iemand die daar iets van gemerkt heeft. Hoe is het mogelijk denk je dan.

Alex ging op het slechte pad en werd uiteindelijk opgepakt en vastgezet voor een aantal jaren. Amper weer buiten zette hij iemand het mes op de keel en Alex werd voor een paar jaar opgesloten en ook 'ter beschikking van de regering gesteld'. Opnieuw vrij kwam hij in contact met een vrouw met wie hij trouwde. Het huwelijk hield geen stand en Alex voelde het leven onder zijn voeten wegzinken.

Hij begon te gokken en raakte verslaafd om zich tegen het leven te wapenen. En we weten wat er met verslaafde mensen gebeurt: een vicieuze cirkel van stelen, drinken, gokken, enz. Tot er echt geen uitweg meer is, alleen nog een brug of een raam.

In deze situatie kwam Alex bij mij en vertelde zijn verhaal. Het verhaal van een gebroken mens in de bloei van zijn leven. Bloei? Nee, Alex bloeit niet meer. Alex is apatisch, depressief en heeft dikke muren van afscherming om zich heen gebouwd. Hoe kan het ook anders. En dan zijn vraag: Hoe het nu verder moest? Wie heeft de wijsheid om een totaal uit de hand gelopen leven weer in een goed spoor te krijgen? Wat kan die wijsheid zijn?

Naar hem luisteren en open voor hem staan. Proberen wat verheldering in zijn bestaan te brengen. Met veel geduld een eindje met hem meelopen en hem vragen waar hij heen wil. Naar links of naar rechts, of vooruit? En samen proberen antwoorden te vinden op

zijn vraag waar het met zijn leven naar toe moet en hoe dat leven er volgens hem uit zou moeten gaan zien. Het is zijn leven.

Ondanks alles geloof ik in de kracht van mensen, dat wanneer alles afgebroken is, er een moment kan komen van wederopbouw. „Ja, dat is allemaal wel mooi en aardig“ zul je misschien zeggen, „maar vlak zijn eigen aandeel ook niet uit“. Nee, dat doe ik niet. Maar soms is het aandeel van ouders, anderen en de maatschappij, toch groter dan het eigen aandeel.

Een maatschappij die mensen gedeeltelijk en lichamelijk verwaarloost, is een liefdeloze maatschappij. Alex heeft bij lange na niet gekregen wat hem toekomt, dat moet op een of andere manier worden goedgeemaakt, ook al zal dat nooit meer genoeg zijn.

Freek Pol

De zwartgallige humor van Kamagurka

De Vlaamse tekenaar Kamagurka (ps. van Luc Zeebroeck) heeft net zoveel bewonderaars als 'vijanden'. Op zich is dat niet zo verwonderlijk, want humor is iets heel persoonlijks.

Voor de grote groep liefhebbers van morbide onzin is het uitkomen van ieder (nieuw) album van deze Kamagurka echt iets om naar uit te kijken. Daarom wederom goed nieuws voor zijn talloze fans. Nadat medio vorig jaar zijn eerste twee albums ('Het ruikt hier naar onzin', 1978, en 'Bert maakt het gezellig', 1979) opnieuw werden uitgebracht, verscheen eind 1990 een herziene heruitgave van zijn derde album: 'Het boeiende leven der sukkels'. Dit, uit 1980 daterende, album met strips en cartoons laat zien dat de tekeningen van Kamagurka, tien jaar later, nog niets aan kracht hebben ingeboet.

In deze bundeling weer een aaneenschakeling van (bizarre) invalen, vormgegeven in strips en tekeningen. De tekeningen lijken er niet zo veel toe te doen, want in de tekst maakt Kamagurka zijn grappen. Toch horen de tekeningen er wel degelijk bij, want ze geven juist de situatie aan waarbinnen de grappen worden gemaakt. De tekeningen onderstrepen (heel vaak) het absurde en groteske karakter in het werk van deze, uit duizenden te herkennen, Kamagurka. Voor de wat latere bewonderaars van deze 'meester van de zwartgallige humor' is deze herdruk zonder meer een bof.

Kamagurka: Het boeiende leven der sukkels. De Harmonie, Amsterdam 1990. 60 blz. f 10,90. (WH)

Bezeten van... body-building

„Wanneer je ziet dat je gaat groeien, wil je er mee doorgaan”

Veel mensen kijken nog steeds vreemd aan tegen het fenomeen body-building. Door de nog steeds heersende vooroordelen worden body-builders slechts met moeite geaccepteerd. Body-builders zijn dom, homoseksueel en kunnen door hun spiermassa's bijna niet lopen, zijn enkele van die veelgehoorde gemeenplaatsen.

„Men zou eens af moeten stappen van dat stereotiepe beeld van een body-builder” meent Rob Melessen. „Het is onzin dat iedere body-builder spuit” of, wanneer men stopt met deze sport „dat je als een plumpudding in elkaar zakt”.

Beroeps-sergeant Rob Melessen (29), werkzaam bij de C-(gev)cie van het 45ste Painbat te Steenwijk, deed lange tijd aan krachtsport, maar koos enkele jaren geleden bewust voor body-building. Enthousiast, maar vooral ook heel serieus, beantwoordt hij, in onderstaand vraaggesprek, de vragen die EGO-redakteur Wim Heij hem stelde.

Hoe lang ben je al met body-building bezig Rob?

Body-building zelf zo'n twee jaar, maar met het stoeien met gewichten al meer dan tien jaar. Ik heb vroeger aan motorcross gedaan, waarvoor ik wat spierversterkende oefeningen deed, krachtsport dus. Op den duur vond ik de krachtsport steeds leuker worden en

haast vanzelf is de overstap naar body-building tot stand gekomen.

Wat is het verschil tussen body-building en fitness?

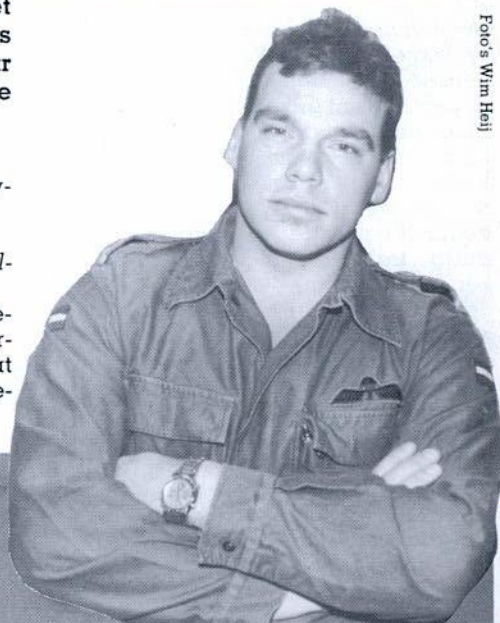
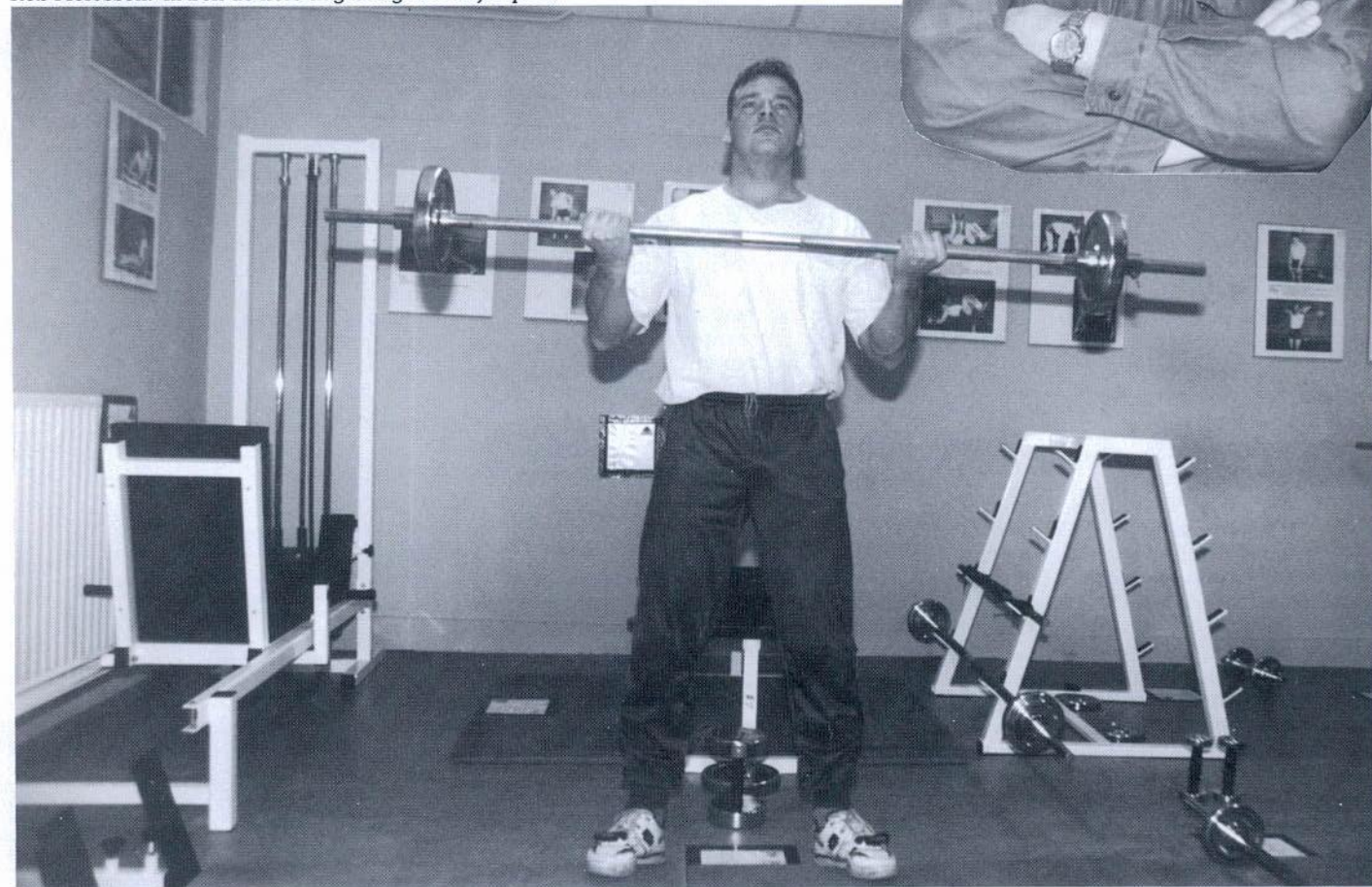
Onder fitness verstaan we alle handelingen die ervoor zorgen dat een persoon zich 'fitter', ofwel lekkerder, gaat voelen. Dat kan door training met ge-

wichten, maar ook door joggen, fietsen of roeien. Bij body-building gaat het erom de spieren zo groot mogelijke afmetingen te laten krijgen. Een body-builder traint met een hoge intensiteit, hetgeen een volstrekt andere trainingsaanpak vereist dan bij fitness.

Is body-building een sport?

In mijn ogen wel. Je traint er hard voor,

Rob Melessen: 'Ik ben de hele dag bezig met mijn sport'

Foto's Wim Heij

je kunt meedoen aan wedstrijden en uiteindelijk word je beoordeeld op het resultaat van je training. Op grond van het feit dat je je meet met anderen is het een sport en verschilt het m.i. daarom niet van bijv. hardlopen.

'Niet iedere vrouw gaat uit haar bol voor een gespierde vent'

Word je kwaad wanneer mensen niet al te serieus praten over body-building?

Nee hoor, ik zal proberen die mensen uit te leggen waarom body-building wél als een sport gezien moet worden. Ik zet zo mijn vraagtekens bij mensen die, niet gehinderd door enige kennis, wél menen er een oordeel over te kunnen geven. Met mensen met vooroordelen is het overigens altijd lastig praten, dat betreft niet alleen body-building.

Je deed aan krachtsport en stapte over op body-building. Waarom nu juist die keuze?

Ik heb bewust gekozen voor body-building, omdat het mij wel aansprak het maximale te proberen te halen uit je lichaam. Met krachttraining was het zo dat het wel een lekker gevoel gaf dat geploeter met die gewichten. Na een pittige training voelde ik mij echt lekker. Dan zie je op een gegeven moment dat je gaat groeien en wanneer je dat ziet, dan wil je ermee doorgaan en ga je aan body-building doen. Dan wil je op zoek gaan naar de uiterste grenzen.

Dat was voor jou dus de reden, hoe ligt dat voor anderen, denk je?

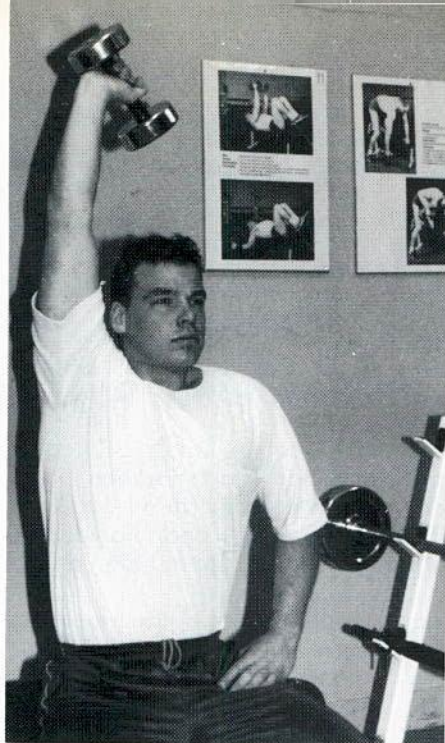
Het loopt nogal uiteen. Uit vraaggesprekken met toppers blijkt dat er nogal wat zijn die, net als ik, door krachtsporttraining voor een bepaalde sport, bij body-building zijn terechtgekomen. Anderen moesten, vanwege een opgelopen blessure, gaan trainen. Er zijn er ook die vroeger van zichzelf vonden dat ze te klein of te iel waren en daarom hun heil zochten bij een sportschool. Bij vrouwen zie je vaak dat ze, na een zwangerschap, iets aan hun figuur willen gaan doen en dan al of niet via fitness, bij body-building uitkomen.

Het klinkt wat seksistisch, maar zou ook mee kunnen spelen dat men daardoor beter denkt over te komen bij de vrouwen?

(lacht fijntjes)... Ik denk dat het voor sommigen wel meespeelt... Ik denk dat het ook niet gelijk als onzin van tafel moet worden geveegd. Je zal mij niet horen beweren dat iedere vrouw helemaal uit haar bol gaat van een gespierde vent, maar ik denk wel dat ze het mooier vinden dan een vent met een uitgezakt figuur en een hangbuik. Mannen vinden, op hun beurt, vrouwen met een aardig figuur toch ook aantrekkelijk om te zien.

Neigen body-builders naar zelfverheerlijking?

Ik denk dat iedere body-builder, de een

meer dan de ander, daar toch wel iets van heeft. Je bekijkt jezelf bij deze sport nu eenmaal meer dan bij welke andere sport ook, maar het geval is, je bent immers continu bezig met het bouwen aan je eigen lichaam. Bovendien vind je het ook nog een mooie sport. Ik denk dat je het ook wel een beetje moet hebben om aan die sport, in ieder geval te blijven, doen. Ik bedoel te zeggen dat wanneer het je niet interesseert hoe je eruit ziet je nooit een goede body-builder zult worden, laat staan zijn. Ik denk overigens dat je dan nooit aan body-building was begonnen.

De mens is op te vatten als een eenheid van lichaam en geest. Zijn body-builders alleen maar bezig met hun lichaam of hebben ze ook nog wel andere interesses?

Ik heb enorm veel interesses, zelfs zoveel dat ik voortdurend tijd tekort kom.

Heeft voor jou deze sport het karakter van een soort levenswijze?

In de betekenis van 'er de hele dag mee bezig zijn' wel ja. Wat ik eet, hoe lang ik slaap enz., heeft alles te maken met mijn sport. Wanneer ik weet dat ik 's avonds mijn benen moet trainen en ik moet overdag een vijf kilometer-loop

doen, dan zal ik niet tot het uiterste gaan om ook nog wat over te hebben voor 's avonds. Ik overdrijf niet wanneer ik zeg, dat ik er de hele dag mee bezig ben.

In een artikel over body-builders las ik, dat er nogal wat vooroordelen bestaan over mensen die aan deze sport doen. Dat klopt. Vooral bij buitenstaanders.

Ik noem er een paar. Body-builders zijn dom, vaak homoseksueel en kunnen door hun spiermassa's bijna niet lopen. Reageer daar eens op.

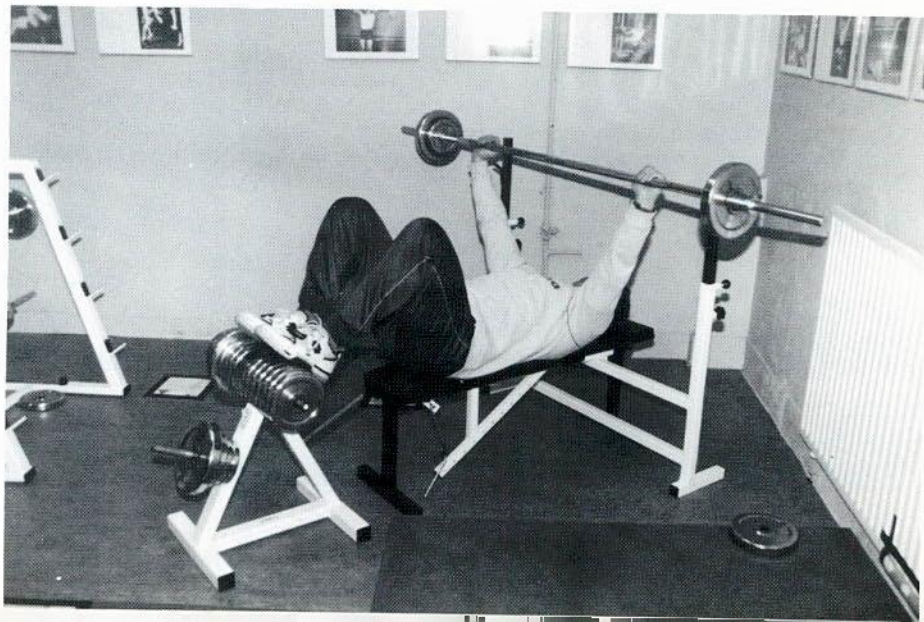
Ze zijn dom... Ik zou wel eens willen weten waar men dat op baseert? Zou dat zijn, omdat je aan een sport doet die nogal wat lichamelijke inspanning vergt, waarbij je bij de trainingen soms het verstand op nul moet zetten en alles eruit moet persen? Zou het dat zijn? Dan weet ik nog wel een aantal sporten te noemen. Wanneer ik naar de beoefenaren van body-building kijk, dan kom je er werkelijk mensen tegen met alle mogelijke opleidingen. Onzin dus. Homoseksueel? Ik heb vaker body-builders horen aanduiden met macho's dan met homo's, maar dat vroeg je niet. Ongetwijfeld zullen er homo's zijn die aan body-building doen, maar dat het stereotiep zou zijn voor deze sport is te gek om over te praten.

Ze kunnen door hun spiermassa's bijna niet lopen. Ja en nee. Wanneer je het zover doorvoert dat je met de binnenkant van je benen tegen elkaar aan komt, dan denk ik inderdaad dat het je

'Onder body-builders zitten mensen met alle mogelijke opleidingen'

bij het lopen zal hinderen. Wanneer je het normaal houdt, en topnivo is voor mij nog steeds normaal, dan heb je daar zeker geen last van. Men moet zich niet verkijken op de hoeveelheid spierweefsel. Er zijn lui bij die er gigantisch uitzien, maar wel zwarte band karate hebben en dus vliegensvlug zijn. Wanneer het voor komt is er sprake van een extreem geval.

Waar liggen voor jou de esthetische

Foto's Wim Heij

grenzen? Wanneer is het nog mooi en wanneer niet meer?

Die grens zal voor iedereen anders liggen. Voor mij is het totaalbeeld bepalend voor of het nog mooi is. Zijn de verhoudingen van het lichaam nog op elkaar afgestemd? Een voorbeeld. Een vent met een enorme borstkas en heel

'De lichaamsverhoudingen moeten steeds wel blijven kloppen'

dunne armen vind ik geen gezicht. Wanneer de lichaamsverhoudingen nog kloppen dan vind ik het nog mooi. Bij mensen met een grote lichaamslengte kom je minder snel wanverhoudingen tegen dan bij kleinere mensen. Die kunnen 'propjes' worden en ik vind dat al snel minder mooi.

Waarom gebruiken body-builders bij wedstrijden middeltjes om er bruiner uit te zien?

Omdat een bruine teint de spieren beter laat uitkomen. Iemand met een bleke huidskleur, maar van hetzelfde kaliber als een sterk gebruikte persoon, ziet er gewoon minder goed uit. Om te voorkomen dat je dat punten zou kosten bij wedstrijden zorg je dus voor een bruine kleur. Meer moet men er niet achter zoeken.

Wanneer je die geweldige toppers ziet, kun je dan nog zeggen dat het natuurlijk is?

Wat is natuurlijk? Een marathonloper die in goed twee uur deze afstand weet te volbrengen, is dat nog natuurlijk? Er zijn er maar weinig die het hem na kunnen doen.

Kijk, het is allemaal gekomen door training en, in mindere mate, door het gebruik van middelen... Tja, waar ligt de grens tussen natuurlijk en onnatuurlijk... Ik vind het woord natuurlijk lastig in dit verband.

Laat ik het anders formuleren. Is zo'n bult spieren nog een mens of niet?

Wanneer het mooi is nog wel. Ziet iemand er goed uit, in de juiste verhoudingen, dan is dat mooi. Kloppen de dingen niet, bijv. door verkeerde trainingen of welke andere reden ook maar, het ziet er werkelijk niet uit, dan zit deze persoon voor mij aan de verkeerde kant van de grens. Dan vind ik het lelijk.

Ik werk liever met de begrippen mooi en lelijk dan met het woord (on)natuurlijk.

Wat is jouw antwoord op de stelling: uitsluitend door hard trainen bereikt niemand de top.

Dat is waar. Iedere topsporter gebruikt tijdens de training of de wedstrijd een vorm van doping. Er zijn zoveel middelen in de handel en men is zo enorm gehaaid in het gebruik... Men kan innemen en nauwkeurig berekenen wanneer het spul is uitgewerkt... Gedurende de gehele trainingsopbouw heeft men zich voorbereid op doping, maar

bij de controle, twee à drie dagen vóór de wedstrijd, is men precies 'clean'. Dat kom je niet alleen bij body-builing tegen, maar bij *alle* sporten, bij de toppers tenminste, waar het om het grote geld gaat.

Uitzonderingen daargelaten.

Wat gebruik jij zelf?

Ik let heel goed op mijn voeding, eiwitten en complexe koolhydraten, dat is het belangrijkste. Daarnaast gebruik ik, aanvullend, vitaminen en mineralen.

Waar liggen voor jou de grenzen voor wat betreft het gebruik van middelen?

Je moet proberen zo laat mogelijk naar dat soort middelen te grijpen. Anders gezegd, trachten, op natuurlijke wijze, zo ver mogelijk zien te komen. Ik begrijp natuurlijk ook wel dat het heel frustrerend is wanneer je zelf niets gebruikt, iedere keer bij een wedstrijd tweede te worden terwijl je, door wat te gebruiken, eerste zou kunnen worden. Ik kan mij voorstellen dat mensen dan naar die middelen grijpen. Je hoopt dan alleen maar dat mensen nog wel beseffen waar ze mee bezig zijn.

Jij gebruikt dit soort middelen niet?

Nee. Ik gebruik uitsluitend voedingsmiddelen om mijn dieet aan te vullen.

Is body-building meer verweven met hormoonpreparaten dan welke andere sport ook maar?

... Ik denk het niet. Omdat body-builders er zo gespierd uitzien, in combinatie met vooroordelen, denkt men misschien sneller dan bij een andere sport aan preparaten. Maar ik denk dat het niet meer of minder zal zijn dan bijv. bij wielrennen, atletiek of zwemmen.

Het is een nog jonge sport. Is er al iets bekend over de effecten op de vitale organen bij langdurig gebruik van hormoonpreparaten?

Jazeker. Bij gebruik, vooral verkeerd gebruik, van anabole steroïden, en dan

gaat het vooral om de steroïden, want anabolen is een verzamelnaam voor alle groeihormonen, is het bekend dat er zich complicaties kunnen voordoen. Zoals o.a. beschadiging van lever en nieren, kans op lever-, nier- en prostaatkanker en het verschrompelen van de testikels met, op den duur, mogelijke onvruchtbaarheid. Stoeien met dat soort spul is echt gevaarlijk.

Wanneer je zo'n tien, vijftien jaar actief aan body-building hebt gedaan kun je dan zomaar stoppen?

Net zo min als bijv. een actieve wielrenner in één keer kan stoppen. Iedere sport die je op hoog nivo hebt gedaan moet je aftrainen.

Hoe ziet iemand eruit, over pakweg twintig jaar, die heel lang actief aan body-building heeft gedaan?

(zonder aarzeling) Fantastisch. Wanneer die hij/zij altijd goed getraind heeft en op een gegeven moment, na afgetraind te hebben, stopt met body-building dan is er niets aan de hand. Sterker nog, het komt heel vaak voor dat je deze mensen hoort zeggen: Ik zie er nu beter uit dan toen ik vijftientwintig was.

'Stoeien met hormoonpreparaten is echt gevaarlijk'

Gelet op jouw opstelling ten aanzien van het gebruik van preparaten is de absolute top voor jou onbereikbaar. Is er dan toch nog voldoende animo om er mee door te gaan?

Zolang ik mijzelf er lekker bij voel, zolang als ik zie dat ik vooruitgang boek, zolang ik het nog steeds leuk vind, zolang zal ik er mee door blijven gaan.

Is het een dure sport?

Wanneer je traint bij een sportschool komt dat gemiddeld op zo'n veertig à vijftig gulden per maand neer. Daarbij kunnen dan nog wat kosten komen voor bijv. vitaminen en mineralen. Dat is het. Een betrekkelijk goedkope sport.

Nog behoefte aan een laatste opmerking?

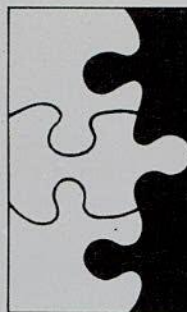
Men zou eens af moeten stappen van dat stereotiepe beeld van een body-builder. Niet iedere body-builder spuit en wanneer je stopt met deze sport, dan is het beslist niet zo dat je als een plum pudding in elkaar zakt of allemaal losse vellen krijgt. Misschien dat dit artikel er een klein beetje toe bijdraagt dat die krankzinnige vooroordelen rond body-building eens ophouden de ronde te doen.

Bedankt voor het gesprek en veel succes met je sport.

Wim Heij

?

vragen staat vrij

EGO puzzle

De oplossing van de visitekaartjes-puzzel in het februari-nummer diende de volgende vier beroepen op te leveren: witkiel, zoöloog, opperman en zaalchef.

Hieronder een puzzel waarbij de vier juiste woorden zowel horizontaal als vertikaal dienen te worden ingevuld. De omschrijvingen luiden als volgt: 1-militair; 2-vermenging van metalen; 3-zich thuis voelend; 4-deel van een auto.

Elke lichting breng ik het wel ter sprake: de kans om als dienstplichtig militair daadwerkelijk aan een oorlog te moeten deelnemen. Niet in een oefening, maar in het echt.

Telkens als ik de vraag stel of zij zich dat kunnen voorstellen, kijken ze me aan of ze water zien branden.

Het vraagt dus enig volhouden om hen hierover aan het denken te krijgen. Ook al worden zij ertoe opgeleid, oorlog staat zover van hen af...

Zich aan een oorlog zien deelnemen?

Kunnen zij zich niet voorstellen.

Angst voor oorlog? Het lijkt of deze generatie jongeren die niet kent.

Enkele weken geleden zei een jongen: „Oorlog voeren, ja maar, zo primitief zijn we toch niet meer.”

Oorlog, dat is iets van vroeger; of uit minder beschaafde landen.

En terwijl de crisis in de Golf al vijf maanden oud was, zei iemand anders

uit die groep: „Met onze welvaart ga je toch geen oorlog voeren.”

Mensen gaan oorlog voeren als ze niks meer te eten hebben of ontevreden zijn. Welvaart is vanzelfsprekend.

Het verband tussen welvaart en olie, daar was niet bij stil gestaan.

Oorlog is rondom ons.

Elke dag lezen we ervan, in de krant, zien we de strijd op T.V.

En toch: hij is ver weg.

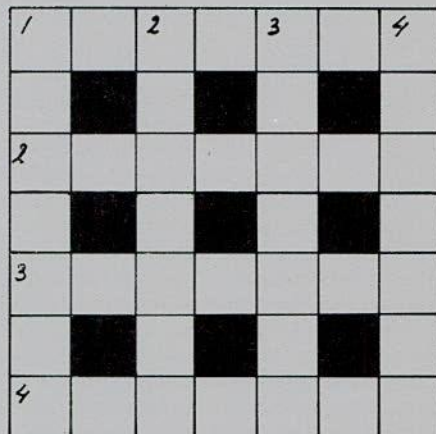
Wij kunnen bij oorlog alleen nog denken: vroeger, en bij anderen.

Wat is hier aan de hand?

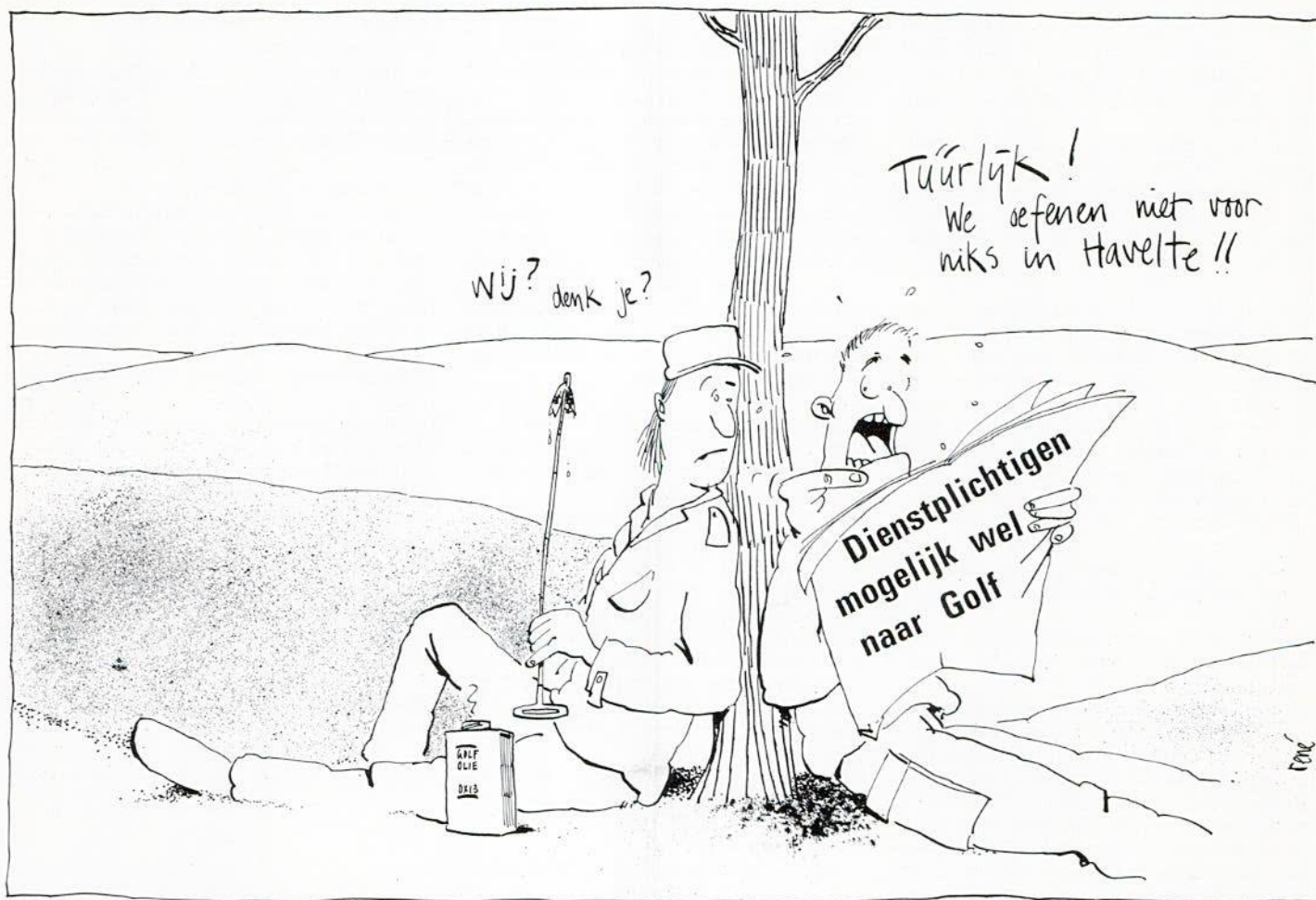
Kregen we in de geschiedenislessen niet geleerd, welke de oorzaken waren die leiden tot oorlog?

Hebben we niet goed opgelet?

Hebben we onze les nog steeds niet geleerd?

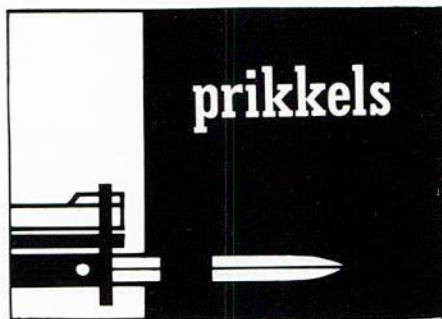

Steven

Oorlog

Dat de boycot zo snel en soepel voor ons land zou overgaan in oorlogshandelingen, hadden we niet verwacht. Het leek te mooi om waar te zijn na het verwijderen van de Berlijnse muur. Een fikse bezuiniging op het defensieapparaat, zodat meer geld voor zinniger zaken zou kunnen worden besteed dan aan oorlogstuig. Nu we deelnemen aan die oorlog is er niets meer toe te voegen aan de discussie die achteraf in alle hevigheid wordt gevoerd. Mogelijk wel dat aspect waar nog niemand over sprak, namelijk de militair zelf.

Bijna een halve eeuw hadden we als Nederlandse krijgsmacht de opvatting dat onze taak preventief was. De verdediging van ons land voor het grote goed van de vrijheid. De naam van het ministerie werd gewijzigd van oorlog in defensie. Dat klopt dus nu niet meer, omdat deze oorlog onze veiligheid niet in gevaar bracht. Deelnemen zegt men nu, is gebaseerd op solidariteit met onze bondgenoten, wat alles te maken heeft met de welvaart van onze westerse wereld.

Over die solidariteit verschillen de meningen nogal in onze samenleving. Omdat de krijgsmacht toch een redelijke afspiegeling is van die samenleving, zal de bijzondere opdracht tot deelname aan deze oorlog ook in militaire kring onderwerp van discussie zijn. Het is jammer voor de politici en de generaals – die alleen in bed sterven – maar ook voor de lagere rangen is het niet meer zo dat een bevel een bevel zonder meer is.

Daarom zal op korte termijn duidelijk moeten worden welke taak de toekomstige krijgsmacht krijgt te vervullen. Het uitgangspunt zoals dat jaren van bovenaf is geëtaleerd: het verdedigen van de vrije wereld, is hier verlaten. Zeker bij toekomstige personeelsverving zal deze wezenlijke taakwijziging moeten worden aangegeven. Als dat ontbreekt in de komende defensie-nota – nu dus oorlogsnota – is dat een nota zonder enige basis. De militair zal in de toekomst voor mogelijk elk conflict waar ook ter wereld ingezet kunnen worden, zoals dat nu is gebeurd in feite

door de president van de Verenigde Staten. Een oorlogsverklaring die in meerderheid door onze Staten-Generaal moet worden genomen – zoals omschreven in onze grondwet – is thans overbodig. Dat is nogal een wijziging voor de motivatie van de militair.

Deelnemen aan een oorlog, anders dan het verdedigen van eigen land, is voor militairen niet zo vanzelfsprekend. Die militairen weten ook dat de minister-president multi-miljonair is van een bedrijf dat actief is in het Midden-Oosten. Die militairen nemen ook waar dat de minister van buitenlandse zaken in een competentiestrijd is met zijn premier. Mogelijk daardoor deed hij even een toezegging aan Israël om een Groep Geleide Wapens van de luchtmacht te sturen. Van enig overleg met de coalitiepartner, die verantwoordelijk is voor defensie was geen sprake. Later werd gesproken van een procedurefoutje, waarvoor de welgemeende verontschuldigheden werden aangeboden. Moet een militair daarvoor zich zonder meer begeven in een oorlog?

Een beroemd Rotterdams humanist, Desiderius Erasmus, stelde reeds: 'Als er onder sterfelijke mensen iets bestaat dat uitgeroeid moet worden en dat ieder verplicht is met alle wettige middelen tegen te gaan en te helpen voorkomen, dan is het zonder twijfel de oorlog.'

Cor Out

„Zo'n kind, dacht ik, zo'n kind,
daar gaat het hier om"

Het milieu van de 21e eeuw

Toen tussen twee plaatjes in de overhead-projector door de spreker een slokje water nam, was ik even niet bij de les. In een flits dacht ik aan bolle buiken en even later aan de Honeymoonkwis. Ron Brandsteder praat met één van de bruiden. Ze blijkt in verwachting. De floormanager in de studio weet dat, steekt zijn hand op. Het publiek op de tribune klappt spontaan op commando. Voor de aanstaande moeder en voor de baby in de buik. Zo gaat dat in onze tv-cultuur. Zo'n kind, dacht ik, zo'n kind, daar gaat het hier om.

Een congreszaal vol ingewijden op het gebied van de natuur- en milieubescherming. Ze zijn gekomen voor iets dat nog moet komen: het milieu in de 21e eeuw. Er zijn veel geleerde sprekers en straks is er het onvermijdelijke boek. De Commissie Lange Termijn Milieubeleid heeft bekeken hoe het zal gaan, kan gaan, moet gaan. Men heeft de zaak grondig aangepakt. Er gaat een advies naar de regering. Tot 2050 is in de toekomst gekeken. Dat is wel wat anders dan de komende verkiezingen, de aanstaande wereldtop van regeringsleiders, de nieuwe rente voor de hypotheek van het eigen huis, de volgende afbetaling van de wasmachine.

Huis van de toekomst

Het is eigenlijk een spannende dag. Je loopt wel eens met vragen. Hoe moeten we ons die toekomst voorstellen? Valt er straks goed te leven, of nog te leven, in ons land, op onze planeet? En wat kunnen we eigenlijk met toekomstverwachtingen? Vroegere ervaringen zijn niet altijd even positief. De toekomst is wat anders dan het weer van morgen en overmorgen. Dat is al nauwelijks te voorspellen. Bovendien, zeker als het om milieu en dus om de samenleving gaat, is er een verschil tussen waarschijnlijkheid, onvermijdelijkheid en wenselijkheid.

De wereld waarin we leven is als een huis. Dat beeld komt op de studiedag steeds weer naar voren. Hoe ziet dat huis er in de 21e eeuw uit? We bouwen

er nog steeds aan, sieren het op, passen het aan. Maar tegelijkertijd dreigt op tal van plekken verval. Het is niet helemaal duidelijk waar we terecht komen. Een inleider haalt twee concrete ideeën naar voren. Bij Rosmalen in Noord-Brabant staat een 'huis van de toekomst'. De bekende Christ Titulaer heeft zich er uitgeleefd. Het is een technologische aanpak, vol glitter, snufjes en vooral knopjes om alles naar behoefte te bedienen. De superwereld uit de science-fiction onder handbereik.

Wat verderop, in Boxtel, staat een heel ander 'huis van de toekomst'. Op het terrein van De Kleine Aarde. Het is heel wat soberder, bescheidener, energie-arter. Niet ongezellig, soberheid is geen somberheid, maar afgestemd op wat mogelijk de toekomst zal zijn. Meer kan niet, zo is de boodschap uit Boxtel.

Welke wereld kiezen we?

In grote delen van de aarde is het huis van Boxtel noodgedwongen aan de orde van de dag. In meer 'bevoorrechte' gebieden lijken we af te stevenen op de droomwereld uit Rosmalen. Maar bereiken zullen we die toch niet. Ons gedrag, ons afval, de aard van onze natuur, ons milieu zitten in de weg. De term WTK-complex gaat de zaal in. Wetenschap. Techniek. Kapitalisme. Die samen sleuren ons in een voortdurend hogere versnelling mee. Er gaat een enorme zuigkracht van uit. Maar waar het toe leidt is niet geheel of geheel niet duidelijk. Want er is een eindige aarde met eindige fossiele energievoorraden,

eindige grondstoffen, een maar beperkte mogelijkheid afval te bergen, een eindige planten- en dierenwereld.

'We moeten weten dat we geen God zijn,' wordt hooggeleerd aangedragen. Sommige uitspraken blijven hangen. De goede raad blijkt even later overbodig. De demografische tijdbom gaat over tafel. Nu zijn er al zes miljard mensen op aarde. Straks, in de 21e eeuw, verwacht men er 10, misschien wel 13 tot 15 miljard. Zoveel goden kunnen er niet zijn. De zaal ondergaat de cijfers gelouterd. Geen werk voor de Stichting Correlatie. De getallen zijn wel bekend, maar toch te onvoorstelbaar groot.

De toekomstkijkers leggen nog maar eens wat op tafel. Nu al is er een wanverhouding tussen rijk en arm in deze wereld. Wat moet dat straks wel niet worden? De bevolking in de armere landen groeit veel sneller dan in de Verenigde Staten, Europa, Japan. Het zijn voornamelijk arme, straatarme mensen die er bijkomen. Daar moeten we toch wat aan doen als we onze christelijk/humanistische idealen wat hoog willen houden.

Maar optrekken van al die miljarden mensen naar ons welvaartsniveau kan niet. Dat kan de aarde niet meer hebben. Het dilemma ligt voor de hand: de gelijkheid bevorderen betekent een ecologische catastrofe; de aarde redt de betekenis van de ongelijkheid, de onrechtvaardigheid handhaven. Of moeten wij in verregaande mate terug, inleveren? Geen blijde boodschap. Op een tafeltje voor me ligt een krant. Philips zet duizenden mensen op straat. In de CAO-onderhandelingen dreigen forse looneisen. Op de advertentiepagina's pakken de autofabrikanten weer eens flink uit met de nieuwste modellen. We hebben nog lang niet alles.

Vrijheid en veiligheid

De dag vordert. Het aantal trefwoorden neemt toe. Iedere spreker (allemaal mannen) brengt er vanuit zijn ervaring, achtergrond, vakgebied wel wat mee:

'de ecologisering van de economie', 'het duurzaamheidsprincipe', 'de milieugebruiksruimte'. Er zijn ook prima ideeën. Het aanstellen van een ombudsman/-vrouw met gezag: hij of zij zou kunnen worden aangesproken als de belangen van de toekomstige generaties zouden worden geschaad. De toekomst stem geven. Daar gaat het om. Maar in feite moeten we dat allemaal doen. Onverwacht komen er nog andere elementen naar voren: vrijheid en veiligheid.

In hoeverre kan een samenleving terwille van natuur en milieu tot een ander gedrag komen? Hoeveel regels moeten er komen, hoe streng het toezicht, hoe zwaar de straffen? Als het al mogelijk is de touwtjes strak aan te halen, wat blijft er dan over van het draagvlak voor de natuur- en milieubescherming?

Mensen zijn wel de oorzaak van natuur- en milieubederf, maar zij zijn ook de enigen die er wat aan kunnen doen, tegenwicht kunnen bieden. Het weg nemen van sociale vrijheid blokkeert de weg voor creativiteit, wilskracht en dandrand die de komende tientallen jaren onvermijdelijk nodig is om er wat goeds van te maken.

Veiligheid is een ander punt. Als het milieu sterk terugloopt worden landen instabiel, mensen verarmen, er treden spanningen op die ook een internationaal karakter hebben. Dan kan het plotseling gaan om méér dan een conflict rond een grensrivier, de twist over de meest malse weidegronden. Er kunnen gemakkelijk stromen vluchtelingen op gang komen, die hoe dan ook gaan in de richting waar het beter is. Bijvoorbeeld West-Europa. Hoe op den duur het verschil tussen politieke, economische en eco-vluchtelingen te handhaven?

De toekomst als uitdaging

We scheppen hoe dan ook een wereld voor de baby van die bruid in de Honey-moonkuis, voor al die baby's op de zwangerschapsgymnastiek, op de mis-sieposten op de Filipijnen, in de sloppenwijken van Lagos, in de villa's van Heemstede-Aerdenhout. Maar we zitten duidelijk op het verkeerde spoor. Veranderingen zijn nodig. Op vrijwel alle gebieden. Niet zomaar wat bijbuigingen of boterzachte ingrepen: we moeten 'wat' doen, je zou 'op den duur' kunnen denken aan misschien is het 'een mogelijkheid' dat. Nee, het moet nú gebeuren, en grondig, zo niet radicaal. Wetenschappers, ook als ze de overheid adviseren, mogen vrijuit spreken.

Naarmate de dag vordert komt het begrip 'trendbreuk' naar voren: radicale koerswijziging. Sommige zaken zijn de laatste jaren al onverwacht snel gegaan. De aandacht van het grote publiek voor het milieu, de bereidheid van overheid en bedrijfsleven om er echt over na te denken. Er wordt erg hard aan gewerkt. Gelukkig ook op het technologische vlak. Ook banken en verzekeringsmaatschappijen blijken zich voor de zaak te interesseren. 'Het milieu' heeft zich de laatste twintig, dertig jaar pijlsnel in ons denken (en af en toe al in ons doen) vastgezet. Historisch gezien al een trendbreuk.

Niet praten, maar doen

Toch geldt nog in het algemeen: we weten het wel, maar we doen het niet. Het besef dat het op een of andere manier mis gaat, leeft sterk. Tegelijkertijd lijken we gevangen in eigen patronen en gewoonten. Er blijkt een soort onvermogen tot radicale ombuiging.

Ik kijk omhoog in de zaal. Boven in de nok hangen grote schijnwerpers. Voor als het hier echt vrolijk toegaat: een klucht op het toneel, een popconcert, een balletavond van de dansschool. Even zie ik een felle bundel licht op één hoofd, één mond. Flarden van een gedicht. Willem Elsschot: '... want tussen droom en daad/staan wetten in de weg en praktische bezwaren/en ook weemoedigheid, die niemand kan verklaren.'

Een oudere wetenschapper zegt wijze dingen. Nu is 'succes' graadmeter van geluk en welzijn. En dat succes meet zich af aan wat we kunnen kopen, hoe ver we kunnen reizen, hoe 'goed' we het hebben. Om in leven te blijven heeft de mens maar heel weinig nodig: frisse lucht, eten, drinken, een dak boven het hoofd, liefde en een beetje geborgenheid. Maar die primaire behoeften beschouwen we vaak niet meer als essentieel. Het gaat ons veel meer om alle extra's die leuk zijn of mooi of interessant. Die extra's zijn onze trots en glorie. Maar ze zijn ook onze achilleshiel als het om het milieu gaat.

En dan denk ik aan m'n eigen grote-stadsflat, de meubels, de verlichting, de dingen aan de wand. Ik zie de stapels steeds dikkere kranten, tijdschriften, reisgidsen. Hoe hoog is het ecologisch gehalte van hun inhoud, van mijn leven?

Op het verkeerde spoor

Pijnlijke conclusie: noch de burger, noch de kerken, noch de politieke hoofdstromen hebben een antwoord op de ecologische crisis. Het is tijd voor een nieuwe economie en een nieuwe filosofie: een collectieve benadering voor een collectieve bedreiging.

Zover is het nog niet. De geesten zijn nog nauwelijks rijp. Ondanks al datgene wat al gebeurt, zitten we nog steeds op het verkeerde spoor. En geven daar nog eens extra gas. Het WTK-complex zweeft opnieuw door de zaal. Vooral internationaal moeten we ons maar niet al te rijk rekenen. In de Verenigde Staten leeft 'het milieu' op regerings- en overheidsniveau nauwelijks. In Europa komt '92 er aan. Dat betekent een nieuwe stimulans voor expansieve groei. De scenario's liggen al op tafel. Niemand wil achterblijven. Het zgn. masterplan voor Schiphol (een verdubbeling van het aantal vluchten in 10 jaar) is een heel wrang voorbeeld. Oost-Europa en Rusland vragen terecht hulp om hun milieuproblemen op te lossen. Maar moet dat met een mogelijk even verwoestende markteconomie? Het heel grote probleem van welvaart, welzijn en milieu in de Derde Wereld blijft steeds maar liggen.

Er is hoop, als...

Geen organisatie kan haar congressangangers in sombere verwarring de straat opsturen. Plots klinkt toch het 'er is hoop'.

Als, mits, indien, onder de voorwaarde

dat. Weer komt het idee van de trendbreuk naar voren. In het persoonlijk leven, maar ook in alle delen van politiek, internationale verhoudingen, economie, wetenschap, onderwijs. Het milieu als nieuwe hoeksteen van de samenleving. We kunnen aan de slag, zo luidt de boodschap.

In het boek staat hoe. Het blijkt een dikke pil. De toekomst laat zich kennelijk niet op één kantje A-4 beschrijven. Het boek is gedrukt op 'zuurvrij' papier, zo staat keurig voorin. De samenstellers willen kennelijk dat hun boodschap lang meegaat.

Buiten is het donker. De binnenstad bruist nog. De auto domineert. Gedwee staan de natuur- en milieudeskundigen te wachten op het groen van het voetgangersoversteeklicht. Nog even doe ik snel een boodschapje. De mensen lopen bepakt en gezakt door de winkelstraten. Ecologisch rampgebied eigenlijk, deze omgeving. Na zo'n dagje luis-teren zie je de wereld toch even wat anders.

De trein in. Dit keer wel. Ik lees in het boek de volgende zin: 'Wie nog de hoop

heeft deze wereld in goede banen te leiden, mag niet terugschrikken voor een diagnose die de kern van de moeilijkheden blootlegt.'

Bijna thuis. Boven in de al winterse lucht hoor ik ganzen. Symbolen voor ruimte, vrijheid en de onverzettelij-heid van de natuur. Domme ganzen. Ze weten niets van de 21e eeuw. Een vaag gevoel van jaloezie kruipt omhoog.

Frits Maas

Het milieu. Denkbeelden voor de 21e eeuw
Eind november jl. is in Arnhem tijdens een studiedag het boek 'Het milieu. Denkbeelden voor de 21e eeuw' gepresenteerd. Het boek van liefst 626 pagina's werd samenge-esteld door de Commissie Lange Termijn Milieubeleid in opdracht van de Centrale Raad voor de Milieuhygiëne, een adviesorgaan van de regering.

Wie zich eens grondig op de toekomst wil oriënteren, doet er goed aan dit boek te lezen. Uiteraard bevat het niet altijd even eenvoudige stof. Maar de samenstellers zijn er in geslaagd de teksten zo leesbaar mogelijk te houden.

Het boek is uitgegeven door Kerckebosch b.v. te Zeist en kost f 49,50 in de boekhandel. Het ISBN-nummer is 90-6720-091-3.

Studiedag over het milieu

Op 20 april 1991 organiseert het Humanistisch Studiecencentrum Nederland een studiedag (van 10.00 tot 16.00 uur) over 'Groeï en evenwicht', de toekomst van het milieu, in het gebouw van Humanitas, Pieter de Hooghweg 110, Rotterdam.

Sprekers zijn: prof. dr. D. J. Wolfson (economische groei), ir. F. Bruning (industriële watervervuiling), prof. dr. H. J. Achterhuis (filosofie ecologisch leven), prof. dr. R. W. Hommes (mens en biosfeer) en drs. E. H. T. M. Nijpels (milieubeheer).

Panelvoorzitter is mevr. L. Boeykens (vz. Internationale Vrouwenraad), dagvoorzitter mevr. M. J. H. den Ouden-Dekker (vz. Emancipatieraad).

Aanmelding: door overmaking van f 10,- op giro 550334 t.n.v. HSN te Utrecht.

Ontmoetingsweekend Homo-Lesbische Werkgroep

Op 12, 13 en 14 april a.s. vindt er weer (22e) een ontmoetingsweekend plaats, georganiseerd door de Homo-Lesbische Werkgroep van het Humanistisch Verbond.

Het weekend wordt gehouden in Vormingscentrum 'De Kapellerput' te Heeze (bij Eindhoven).

Ook dit keer zal er een groot aanbod zijn van workshops, waaruit je één of meerdere keuzes kunt maken. Naast deelname aan deze thema- en doe-groepen is er ruim gelegenheid tot ontspanning en vermaak.

Voor meer informatie kun je schrijven of bellen naar:

Humanistisch Verbond
(Homo-Lesbische Werkgroep)
Postbus 14
3500 AC Utrecht
(030-318145 A. de Brauw)

In dienst moest je voor een flutzaak altijd een request schrijven aan Hare Majesteit. Dat werd dan afgehandeld door een korporaal.

Fons Jansen

(Hervormd Nederland 19-1-'91)

De make-up van de Golfoorlog

ge handen die de oorlog oplevert.

Ontmenselijking

En niet alleen zijn het de hoge idealen en waarden die in deze witwasserij als wasmiddel bij uitstek worden gehanteerd. Ook de vuile was zelf draagt tot het wegmassen van schuldgevoelens bij. De vijand wordt immers niet voorgesteld als bestaande uit collega-huisvaders, zonen en mede-scholieren en -studenten, maar als vertegenwoordiger van een misleid, fanatiek, agressief en veelal wreed mensensoort, dat in het slechtste geval zelfs de grens met ongedierte overschrijdt; ratten die verdelgd moeten worden. De vijand wordt ont-daan van menselijke waarden, zoals het extreme voorbeeld van het door de nazi's gepresenteerde beeld van de joodse mens inhield.

Oorlog wordt voorbereid met als doel oorlog te voorkomen: 'Peace is our Profession' is de leus van het Amerikaanse leger. En uiteraard is dat deels waar ook, althans als onder vrede niet vrede, maar veiligheid wordt verstaan en onder veiligheid status quo, de internationale situatie die moet worden gehandhaafd. En dat laatste ten behoeve van degenen die met die ongewijzigde situatie het meest gebaat zijn.

Schuldmassage

Het probleem van de massale slachting ligt de mensheid niet lekker op de maag. Ergens is een schuldgevoel dat moet worden weggemasseed. Zo is de Golfoorlog als een rechtvaardige oorlog gepresenteerd. Maar ook als we de criteria van de klassieke theorie der rechtvaardige oorlog aanleggen, blijkt deze oorlog niet in alle opzichten aan de gestelde maatstaven te voldoen. De oorlog wordt weliswaar door een wettig

Over waarden en hoge idealen

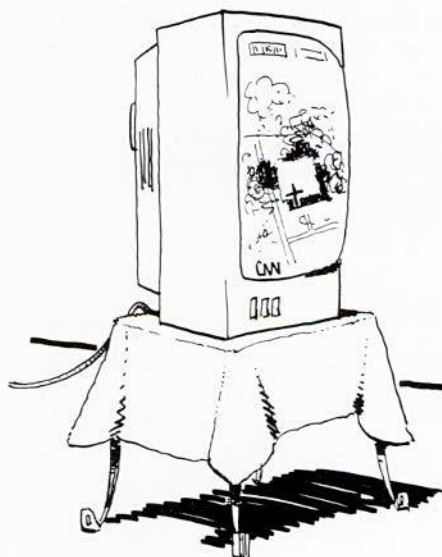
Het oorlogsbedrijf is een bloederig bedrijf. Ook in de meest schone oorlog worden de handen vuil gemaakt aan het doden en verwonden van medemens. Maar dat verwonden en doden van onze soortgenoten is een bezigheid die in alle culturen niet zonder meer is toegestaan. Kennelijk heeft de mensheid al heel vroeg begrepen dat moord en doodslag geen normale activiteit is. Als het dan toch gebeurt, geschiedt dat in het kader van allerhande rechtvaardigende argumentaties en rituelen. Bij voorbaat worden de handen schoon gewassen doordat een relatie wordt gelegd tussen doodslag en de hoge waarden die ermee gediend worden enerzijds en de onwaarden die aan de tegenstander worden toegekend anderzijds. Ook in de Golfoorlog is dat niet anders.

Onder aanroeping van hoge waarden en idealen, zoals vrijheid, democratie, God, Allah en met name de Irakeze natie en de wereldrechtsorde van de VN, is de oorlog begonnen. Wat die wereldrechtsorde precies inhoudt wordt niet meer ter discussie gesteld. De vraag of de wereldrechtsorde misschien toch niet vooral een rechtsorde van de Westelijke wereld is, wordt niet gesteld, laat staan beantwoord. Het woord is al voldoende en aan de oprechte bedoelingen van de 'geallieerden' wordt niet getwijfeld.

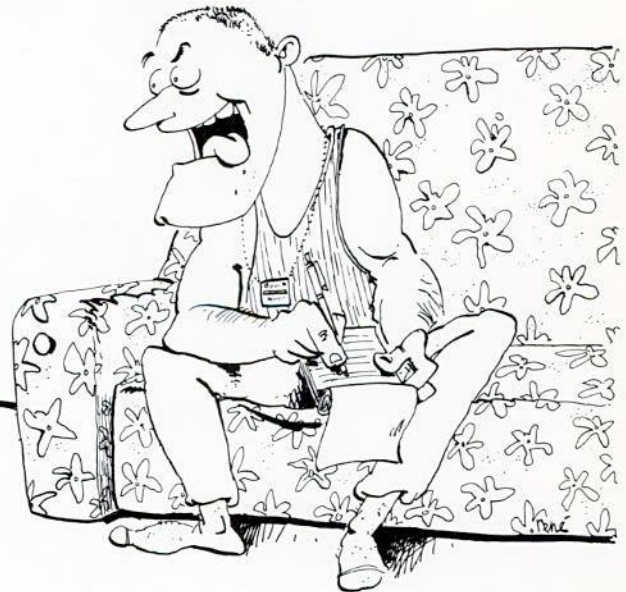
Dat de VS in een recent verleden met het mijnen leggen voor de kust van Nicaragua en haar invasies van Grenada en Panama met het wereldrecht een loopje heeft genomen, is kennelijk een schoonheidsfoutje waaraan niet meer herinnerd mag worden. En het twijfelen aan de juistheid van Koeweit als 19e provincie van Irak is in dat land gelijk aan de zekerheid van executie. Waar het hier om gaat is overigens niet

de vraag of een wereldrechtsorde niet verkracht is door Irak. Dat is uiteraard het geval.

Waar het hier wel om gaat is dat de aangevoerde rechtvaardiging voor de oorlogsdad een zodanige is, dat in het licht daarvan het doden van medemens wordt gesanctioneerd. Zo is het altijd geweest: God, Allah, volk, vaderland, vrijheid en democratie behoren tot de grote witwassers van de bloederi-

BWAAAHH!
WAT een wapen
Tach 'ns even de naam opschrijven!

gezag ontketend: de VN-resolutie kan als een soort wettig wereldgezag worden aangemerkt, maar het criterium dat eerst alle vreedzame middelen uitgeput moeten zijn, leidt tot enige twijfel.

Het embargo, de internationale isolatie van Irak en de sancties voor overtreders, waren nog niet uitgewerkt en niemand kon en kan met zekerheid bepalen dat de oorlog op het moment waarop zij uitbrak voor 100% noodzakelijk was.

Ook de vraag of het kwaad, dat door de oorlog wordt aangericht, kleiner is dan het kwaad dat met de oorlog wordt gesticht, kan niet zonder meer met 'ja' worden beantwoord. Het resultaat van de oorlog, en zeker van deze, laat zich immers moeilijk inschatten. Als straks een tweede Libanon het gevolg van de militaire actie is en een voor decennia verpeste relatie van 100 miljoen Arabieren met het Westen, dan is dat een gevolg dat wellicht een groter kwaad is dan met de bezetting van Koeweit al gegeven was.

Simplificatie

Van beide zijden leidt de polarisatie tijdens de oorlog tot een steeds groter, maar ook steeds minder genuanceerde argumentatie om die strijd te voeren. De argumentatie versimpelt tot vóór of tegen, tot absoluut goed of absoluut kwaad. Het aanbrengen van vraagtekens bij de gevolgde procedure wordt al gauw een vorm van verraad aan de eigen partij. Wie tegen oorlog is wordt al spoedig gedoodverfd als iemand die voor Saddam Hoessein is en daarmee tegen Israël.

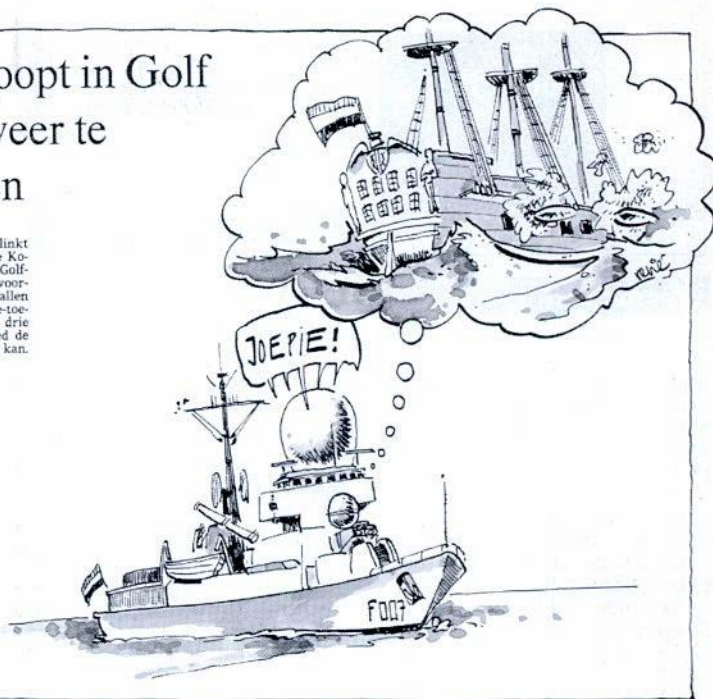
Het Westers wij-gevoelen en Arabisch 'nationalisme' wordt versterkt en beperkt de vrijheid en de mogelijkheid van een genuanceerd oordeel. Het slachtoffers van mensen, zowel burgers als militairen, wordt als een onontkoombare consequentie gezien, een kwalijk nevenproduct van de gekozen 'oplossing' voor het conflict. Daar het echter een praktijk betreft die bepaald niet per definitie met ons menszijn is gegeven, zal dat resultaat zoveel mogelijk worden geminimaliseerd. Veel dodelijke slachtoffers leidt tot onrust, kan de steun in de publieke opinie voor de oorlog verminderen en het moreel van de bevolking aantasten.

Verhulling

Zowel Saddam Hoessein als Bush en de andere verantwoordelijke politici hebben er baat bij het aantal slachtoffers klein te houden en indien dat niet lukt dit aantal toch zo klein mogelijk voor te stellen. In dat kader functioneert de militaire censuur, waardoor de oorlog in de huiskamer eerder als een videospelletje wordt gepresenteerd dan als een ordinaire slachtpartij. De nadruk ligt op de feilloze elektronica van zeer geavanceerde wapens. Het gaat om 'missies', die worden uitgevoerd op doelen. De vraag is echter hoelang de ware aard van de oorlogshandelingen,

Marine hoopt in Golf aanzien weer te verbeteren

AMSTERDAM — Het klinkt nogal cynisch, maar voor de Koninklijke Marine kwam de Golfcrisis niet ongelegen. Vlak voordat in Den Haag besluiten vallen over de krijgsmacht-van-de-toekomst, krijgt de vloot met drie schepen in het oorlogsgebied de gelegenheid te tonen wat ze kan.

waar het menselijke slachtoffers betreft, verhuuld kan blijven.

Naarmate blijkt dat de luchtoorlog onvoldoende effect heeft en ook de klimaatsverandering en de naderende Ramadan een premie op nog meer haast zetten, zal de grondoorlog naderbij komen. Dan zullen niet alleen vele slachtoffers vallen onder de Iraakse soldaten van de Republikeinse garde, die onder het bommentapijt van de B-52's niet al teveel overlevingskansen hebben, maar ook zullen dan de soldaten aan de zijde van de coalitie hun prijs gaan betalen.

Dan zal er ook een moment komen waarop de eigen verliezen niet permanent gebagatelliseerd kunnen worden en kan het moment aanbreken, waarop ook Saddam Hoessein zijn doden beter breed kan uitmeten in de Arabische publieke opinie, dan ze te verzwijgen. Dan zal immers het grote aantal martelaren een bewijs zijn voor hoog moreel en toewijding. En Bush zal de verliezen ook niet meer kunnen verhullen, maar nadrukkelijk stellen dat het offer, eveneens gezien de verheven doelstellingen en bereikte resultaten, geenszins tevergeefs is geweest.

Natuurlijk zal het wederzijds afslachten in het teken blijven staan van het grote goed dat met de oorlog wordt gediend. Elk der partijen weet het recht en God of Allah aan zijn zijde.

Bureaucratisering geweld

Het doden van medemensen is in dat kader een plicht jegens de natie, het volk, de wereldgemeenschap. Een plicht overigens die wordt uitgevoerd niet op basis van een individuele beslissing, maar op gezag en onder verantwoordelijkheid van anderen. Niet de soldaat, noch de officier is immers uiteindelijk verantwoordelijk, ook niet de individuele politicus. En zelfs niet de president van de VS of van Irak, die

formeel wel de uiteindelijke verantwoordelijkheid dragen, zullen deze feitelijk uitsmeren over een vaag geheel van colleges, adviseurs, beleidsvoorbereiders en uitvoerders, die allen op hun beurt de verantwoordelijkheid op anderen kunnen afschuiven.

Uiteindelijk blijven dan als laatste 'verantwoordelijken' de omstandigheden over, die immers geen andere uitweg dan oorlog overlieten. De piloot van de B-52 volbrengt zijn missie en heeft maar twee motieven: de missie goed volbrengen en vooral heelhuids weer thuis komen. Zijn slachtoffers kan hij, al zou hij dat willen, niet waarnemen.

Door dit proces van afgeleide verantwoordelijkheid behoeft niemand zich persoonlijk zorgen te maken over zijn of haar bijdrage aan het beëindigen van andermans leven. Schuldmassage, verhulling, bureaucratisering van geweld en maatschappelijke opwaardering van doodslag leiden ertoe, dat mensen in een oorlog datgene doen wat in vredetijd tot de ernstigste vergrijpen moet worden gerekend. De diverse methoden en technieken ter legitimatie van geweld leiden tot de opvatting dat een massale slachtpartij, een aanvaardbare menselijke activiteit is, waarbij de bedrivers ervan niet gehouden zijn over de aard van hun activiteiten na te denken. Met tal van taalkundige verdwyntrucs wordt de werkelijkheid aan het oog onttrokken: de oorlog is slechts een 'politieke actie', waarbij volgens plan door toegewezen arbeidskrachten werkzaamheden worden verricht. De fundamentele onmenselijkheid van de oorlog, waardoor het vernietigen van de hoogste waarde, die van het menselijk leven zelf, wordt gerechtvaardigd.

Leon Wecke
(directeur Studiecentrum
voor Vredesvraagstukken
van de KU Nijmegen)

boeken

Voornamen

Zolang mensen namen hebben of namen moeten toekennen, blijft de herkomst van namen een boeiende materie. De titel van dit boek **'Het nieuwste voornamenboek'**, zegt het al: het is niet het eerste voornamenboek in onze taal. Het meest in het oog springende verschil in vergelijking met eerdere voornamenboeken is de toevoeging van bekende persoonlijkheden die de betreffende naam dragen of gedragen hebben.

Op de achterflap staat aangekondigd dat ook in Nederland voorkomende buitenlandse namen worden behandeld. Deze uitbreiding is tamelijk summier en regelmatig moet men de verklaring van de naam gedeeltelijk schuldig blijven.

Tot slot blijft, net als bij een woordenboek, het probleem dat lang niet alles erin staat en ook niet altijd zoals jij denkt dat goed is. Namen van mensen die je kent ontbreken en van andere namen staat er dat het een jongens- of meisjesnaam is, terwijl jij zeker weet dat de naam bij het andere geslacht (ook) voorkomt. Een groot voordeel van dit voornamenboek is het ontbreken van een index; je kunt *alle* namen, met eventuele verwijzingen, gewoon op alfabetische volgorde in het boek terugvinden.

G. van Berkel e.a.: Het nieuwste voornamenboek. Van Holkema en Warendorf, Houten 1990, 244 blz. f 24,90. (KH)

Grensgangers

In het voorwoord van **'Grensgangers. Leven tussen twee culturen'** wordt het al aangekondigd: je krijgt tien heel verschillende levensverhalen voorgeschoteld. En wel van persoonlijkheden, die alleen onder deze gemeenschappelijke noemer te vatten zijn: ze hebben iets te vertellen. De achterflap suggereert dat het boek een beeld verschaft van hoe het is om in Nederland te wonen, terwijl je een niet-Nederlandse achtergrond hebt. Dit is niet juist. Er staan tien individuele verhalen afgedrukt, die beslist niet representatief zijn. Wat de mensen uit het boek gemeen hebben is dat ze hoger opgeleide zijn en, op twee studenten na, allemaal een functie voor een hoger opgeleide bekleden. Op factoren die het slagen in de Nederlandse maatschappij beïnvloeden wordt niet nader ingegaan.

Kortom, het boek bevat leuke interviews met veelal bekende 'Nederlanders', maar verwacht

vooral niet méér dan dat, als je tot aanschaf overgaat.

Anet Bleich en Geke van der Wal: Grensgangers. Leven tussen twee culturen. Novib/Ambo, Den Haag/Baarn 1990. 136 blz. f 25,-. (KH)

Somalie

Ook al ging de laatste maanden de meeste aandacht uit naar de Golf, toch was er bijna geen dag dat er ook niet berichten over Somalië in de kranten waren te vinden. Na de omwentelingen in Liberia en Tsjad was Somalië het derde Afrikaanse land, dat binnen een jaar een gewelddadige omwenteling beleefde. Daarom aandacht voor de nieuwste roman van de, in ballingschap levende, Somalische schrijver Nuruddin Farah: **'Sardientje spelen'**. Als geen andere Somalische auteur heeft hij de diktatuur van (de gevluchte) Barre tot thema van zijn werk gemaakt. Toen Farah in 1974 Somalië verliet, ontstond bij hem al snel het idee een serie boeken te gaan schrijven over diktatuur. Het werd uiteindelijk 'n (los van elkaar te lezen) trilogie die met **'Sardientje spelen'** nu geheel in vertaling is uitgebracht (de andere delen zijn **'Zoete melk Zure melk'** en **'De patriarch en de generaal'**). In alle 3 delen is de overheersing het centrale thema. Hoofdpersoon in **'Sardientje spelen'** is de ontwikkelde (journaliste) en zelfstandige vrouw Medina, die haar echtgenoot Samater verlaat enkele maanden nadat deze benoemd is tot minister van Woningbouw (van de ge-

neraal). Lange tijd laat Farah de lezer in het ongewisse over de reden van Medina's vertrek, waardoor hij zichzelf de ruimte weet te verschaffen om in zijn roman de dwingende invloed van de staat en de tradities op het individu breeduit aan de orde te stellen. Het verzet hiertegen van Medina heeft iets van sardientje spelen, een Somalische vorm van diefje-met-verlos. **Nuruddin Farah: Sardientje spelen.** Ambo, Baarn en Novib Den Haag 1990. 259 blz. f 32,50. (WH)

Satire

In zijn nieuwste boek **'Morgen zal ik mijn mannetje staan'** verplaatste Wim de Bie zichzelf in de toekomst. Het is april 1997 en er is heel wat veranderd in Nederland. Alloctonen hebben een staatsgreep gepleegd. Het nieuwe bewind brengt in een conferentieoer in Bergen een vijftigtal bekende TV-persoonlijkheden bijeen en onderwerpt hen aan een screening, teneinde te bekijken in hoeverre ze nog bruikbaar zijn voor de nieuwe orde. Een van hen is Wim de Bie (Kees van Kooten was door zijn autobiografisch getinte publicaties reeds een 'open boek'). Uit de screeningsverslagen, zijn dagboek aantekeningen en de brieven aan zijn vriendin Ciska blijkt dat De Bie zich, aanvanke-

lijk, vol enthousiasme in dit avontuur stort: *'Ik was zo trots als een oude aap. Dat ze mijerbij betrekken! (...)* De jonge energieke mannen en vrouwen die nu bezig zijn de geschiedenis van ons land te veranderen, doen een beroep op mij.' Wanneer evenwel de nieuwe machthebbers zich van hun grimmige kanten laten zien, komen bij De Bie de twijfels bovendien. Centraal onderzoeksthema van de commissie is het verleden van de betrokkene. Tijdens de zeven zittingen van de commissie worden met name zijn oorlogsverleden (geboren in 1939), zijn schooljaren, zijn periode bij de padvinderij en zijn militaire dienstdienst onder de loop genomen.

Op voorhand vertellen tot welke conclusies de onderzoekskommissie uiteindelijk komt en voor welke functie De Bie voor het nieuwe bewind geschikt wordt geacht zou niet zo aardig zijn. Daar komt de lezer van deze, even spannende als satirische, roman vanzelf wel achter.

Wim de Bie: Morgen zal ik mijn mannetje staan. De Harmonie, Amsterdam 1990. 169 blz. f 19,90. (WH)

Oost-Europa

Mede als gevolg van de revolutionaire veranderingen in Midden- en Oost-Europa is er de laatste tijd, in toenemende mate en van diverse kanten, bij de Nederlandse regering op aangedrongen een meer actief beleid ten aanzien van Oost-Europa te gaan voeren. Maar het Nederlandse Oost-Europa beleid is

ook in het verleden meermalen onderwerp van gesprek geweest. Aan het eind van de jaren zestig, begin zeventiger jaren, meende de toenmalige regering al dat Nederland een actiever beleid in de Oost-West betrekkingen zou kunnen voeren. Als klein land, zo was de gedachte, kan Nederland als 'bruggenbouwer' tussen Oost en West optreden. Wat is hiervan terecht gekomen?

In zijn studie **'Nederland en Oost-Europa: meer woorden dan daden'** rekent dr. Bert Bomert, zoals de titel al aangeeft, af met de opvatting dat Nederland binnen West-Europa een bruggenbouwer of voorloper is geweest als het gaat om de betrekkingen met het Oosten. Grondig beantwoordt hij de vraag hoe de betrekkingen tussen Nederland en de Oosteuropese staten sinds 1970 zich dan wel hebben ontwikkeld: de gedurende de jaren zestig opgelopen achterstand is in de loop van de jaren zeventig en tachtig alleen maar bestendig!

De grote aandacht die de auteur besteedt aan de Nederlandse inbreng in de multilaterale onderhandelingen in het kader van de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) maakt deze studie ekstra interessant.

Dr. Bert Bomert: Nederland en Oost-Europa: meer woorden dan daden. Studicentrum voor Vredesvraagstukken, Postbus 9108, 6500 HK Nijmegen 1990. 209 blz. f 27,50. (WH)

Voorzitter HV

Op twaalf achtereenvolgende zondagmorgens was de voorzitter van het Humanistisch Verbond, Jan Glastra van Loon, de gast in het VARA-radioprogramma **'Tony van Verre ontmoet...'** Wat hij tijdens deze uitzendingen aan ideeën en gedachten losliet is (ingekort) gebundeld in het boekje **'Tony van Verre ontmoet Jan Glastra van Loon'**.

Jan Glastra van Loon heeft het vermogen om moeilijke zaken in eenvoudige woorden tot uitdrukking te brengen. Dat doet hij bovendien op een wijze (rustig en zacht) die tot luisteren dwingt. Zeker degenen die hem kennen horen hem in dit boekje als het ware praten, puttend uit zijn rijke ervaringen (o.a. hoogleraar, rector, staatssecretaris, partijvoorzitter van D'66, eerste kammerlid en voorzitter van het HV). De gesprekken voeren de lezer langs al deze ervaringsvelden: Nederlands Indië (geboren in Batavia), studententijd, de Tweede Wereldoorlog, de misstap van de politieke acties (*'Je stuurt daar troepen heen om de orde te herstellen terwijl je de mensen die daar thuishoren de dood in jaagt'*), de reden waarom hij één keer op de VVD stemde, de democratie, de plaats en taak van de overheid, het milieuvraagstuk (*'de natuur wordt uitgebuit en beroofd van grond-*

stoffen'), zijn katholieke achtergrond, sport en vandalisme, straffen, zijn politieke 'val' (staatssekretaris van justitie onder Van Agt en het kabinet Den Uyl) en natuurlijk veelvuldig over het humanisme. Een heel breed terrein (en ik heb nog lang niet alle onderwerpen genoemd), dat moge duidelijk zijn, maar steeds even boeiend. Op het kaff staat: 'Niet een boekje om in één adem uit te lezen'. Dat is onzin, om de eenvoudige reden dat Jan Glastra van Loon, ook in boekvorm, een te boeiend 'verteller' is.

Tony van Verre ontmoet Jan Glastra van Loon. De Horstink, Amersfoort 1990. 112 blz. f 22,-.(WH)

Zeiltocht

Herman Jansen is de eerste Nederlander die, solo, een zeiltocht rond de wereld heeft gemaakt (Het verslag van deze reis, 'De horizon zeilde mee, dag na dag...', verscheen bij Hollandia te Baarn).

In zijn tweede boek, 'In 100 dagen heen en terug naar Amerika', doet hij verslag van een enkele oceaanreis van Medemblik naar Newport in Amerika. Daarnaast worden twee interviews beschreven, één bij aankomst in Newport, het andere na terugkeer in Medemblik. In het reisverslag komt vooral de persoonlijke ervaring van de schrijver over de tocht naar voren. Centraal staat het overleven van de zeiler in een voor hem vreemde natuur. Het ontzag voor de zee als element, waarop de mens niet thuis hoort, valt op.

Jansen als auteur is te vergelijken met Bernard Moitessier. Beide zeilers zijn boeiende vertellers over hun persoonlijke ervaringen gedurende hun reizen. Moitessier schrijft daarbij vooral over de liefde voor de zee, hij zoekt naar wat hem bindt met de zee ('De lange route', eveneens Hollandia, Baarn). Jansen beschrijft vooral het ontzag, dat hij ervaart bij zijn contact met de zee. Vanuit de bewuste zekerheid dat hij geen partij is voor de zee, bepaalt hij zijn strategie voor en tijdens zijn reizen. In de driehoeksverhouding zee, boot en zeiler is het zijn kennis, ervaring, discipline en waakzaamheid, die met de eigenschappen en mogelijkheden van de boot, de tactiek bepalen om via een optimale zeilvoering de onzeker-

re en onbekende faktor de zee, te ontmoeten. In dit boek vindt de lezer/zeiler niet een instructie hoe te handelen, maar de persoonlijke ervaring van een collega, hoe hij de ontmoeting met de zee is aangegaan.

In het interview in Medemblik geeft de diepte waarmee de onderwerpen worden besproken, een helder beeld van de schrijver als zeiler, maar ook als mens. Dit deel van het boek wordt daardoor verheven tot een nivo dat uitstijgt boven een persoonlijke beleving. Het lijkt alsof Herman Jansen zijn 'zeilers-testament' neerschrijft. In zijn reisverslag stelt hij zich ook zelf de vraag: Is dit de laatste grote reis? Ik hoop voor hem van niet.

Herman Jansen: In 100 dagen heen en terug naar Amerika. Hollandia, Baarn 1990. geill. 176 blz. f 32,50.(HK)

Golfoorlog

In de bekende AO-reeks, die je wekelijks in ca. 20 blz. informeert over een aktueel onderwerp, verscheen eind januari heet van de naald een deeltje over de 'Oorlog in de Golf'. Het boekje, geschreven door Peter Hintzen, brengt je in kort bestek op de hoogte van een aantal achtergronden van het dagelijks nieuws in de media. Hoe kon dit conflict ontstaan, wat zijn de konsekwenties voor de verhouding tussen de Islam en de rest van de wereld, waarop berusten de aanspraken van Irak op Koeweit en in hoeverre zijn de Westerse landen mede schuldig aan de huidige situatie? Maar ook: wie is Saddam Hoessein eigenlijk, hoe klom hij op en wat is zijn positie binnen de Islam? Vragen, die verhelderend worden beantwoord in dit zeer informatieve AO-deeltje, dat is te bestellen door overmaking van f 3,50 op giro 287934 t.n.v. Stichting IVIO/AO te Lelystad o.v.v. AO nr. 2351. (FS)

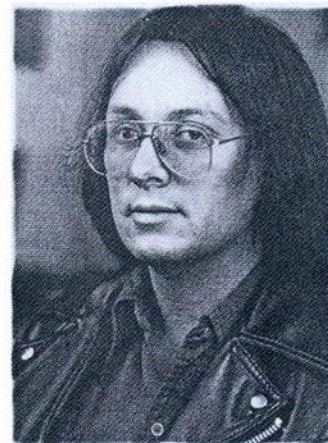
Indiaanse verhalen

In februari '90 wijdde ik in deze rubriek een enthousiaste bespreking aan de spannende avonturenroman 'De roep van Stormbrenger' van de Cherokee-Indiaan Craig Strete (geb. 1950 in Fort Wayne). Strete debuteerde in 1976 bij In de Knipscheer met de surrealistische verhalenbundel 'Als al het andere faalt dan kunnen we de zweep leggen over de ogen van het paard en hem laten huilen en slapen'. De jonge auteur kreeg een zeer lo-

vend voorwoord mee van niemand minder dan Jorge Luis Borges. Levendig herinner ik me dat de bundel - in de zorgzame vertaling van Jos Knipscheer - voor mij dé literaire beleving van het jaar was. Gelukkig is er nu een herdruk uitgebracht.

Met zijn vaak nachtmerrie-achtige dromen en visioenen, wortelend in traditionele mythen, dwingt Strete de lezer voortdurend tot meeleven in een konfrontatie tussen Indiaanse en Westerse waarden en normen. Doch dat gebeurt met een forse dosis humor en de wijsheid van vele levens, ook al zit er heel wat geweld, bloed en dood in dit prachtige proza. Die 'bezetheid' van de dood' maar ook als spiegel van - een ander? - leven loopt als een rode draad door Strete's hele werk, op een soms schokkende, vaak ook ontroerende manier.

Heel uitdrukkelijk is dit thema aan de orde in de onlangs verschenen verhalenbundel 'Doodsriten', het tiende boek van Craig Strete bij In de Knipscheer. Het verhaal 'Het spel van kat en adelaar' begint met de zin 'De marinierskapel speelde het lijf van de luchtmacht zo hard dat de adelaar er bang van werd.' En het eindigt na 40 pagina's met: 'In een visioen, in een zich snel verplaatsende helikopter, ergens boven een Vietnam dat de blanken niet konden zien, stierf een Grote Adelaar tussen de onopgemerkte kaken van een Grote Kat.' Daartussen maken we kennis met de Mysterieuze Gast, Lookseeker, een langharige sjamaan (Indiaanse medicijnman) die met zijn gekooide adelaar als een 'geheim wapen' door het Amerikaanse opperbevel boven Vietnam wordt gedropt om na te gaan of deze oorlog van de 'ondoorgroendelijke' Vietnamezen kan worden gewonnen. Er gebeuren bloedstollende dingen met de piloot en de boordschutter (Mr. Dood, een

reusachtige neger), angst en spanning heersen volop en tegelijk leer je anders aankijken tegen leven en dood, droom en realiteit, Oost (en Indiaans) en West. En dat geldt voor alle verhalen van deze meestertverteller, wiens 'Doodsriten' een zeer

roemende introductie meekreeg van Salvador Dali.

Craig Strete: Doodsriten. In de Knipscheer, Amsterdam 1990. 272 blz. f 34,50.

Als al het andere faalt. Idem, 1976/1990. 193 blz. f 25,-. (FS)

Afrekening

In 'Rand om het geluid', haar derde roman na 'De hinkelbaan' (1987) en 'De zomerkwal' (1988) laat Sepha de Leeuw een aantal bewoners van het dorp Ronte afrekenen met hun oorlogsverleden. Treiterig moeizaam door de zwijzaamheid van betrokkenen wordt het verhaal gereconstrueerd van de liquidatie van een 'landverrader' op 8 mei 1945. Pas in 1990 komen we achter de ontkenning van de ware gebeurtenissen. Het boek is gecentreerd rond de uit Amerika teruggekeerde 'schrijver' Pavel Teeger, die de waarheid wil achterhalen over zijn destijds geslachttofferde broer.

Cynisch, maar schitterend kleedt De Leeuw (soms bijna letterlijk) haar personages uit en legt ze op de pijnbank van hun persoonlijke verleden: burgemeester Gilles Cortecaze en zijn uit het café geplukte jonge vrouw Dritte (bij wie Pavel onderdak vindt), Gilles' machts-

wellustige zuster Hilde en haar 'vriendin' Gezina, de non zuster Arnolda, de bangelijke onderwijzer Dageraad en Gilles' zoon Bor, die uiteindelijk van zijn burgemeesterscarrière afziet.

Het zijn spannende en geheimvolle relaties en gebeurtenissen in Ronte, maar het meest genoten heb ik van de enorme hoeveelheid kostelijke beeldspraak, die de schrijfster lijkt te produceren met het 'gemak' van diarree. Daarvan tot slot enige voorbeelden:

'... dan stuiterden de woorden uit hun mond alsof er een zak knickers over een vibrafoon werd leeggegooid.'

'Ze ronkte als een galeislaaf die de riemen mocht laten rusten...' '... Gezina liet winden als een baby die aan een poreuze speen heeft gezogen.'

'Hilde kwaakte als een brileend die bij het duiken haar montuur verloren is.'

Sepha de Leeuw: Rand om het geluid. An Dekker, Amsterdam 1990. 228 blz. f 29,50. (FS)

Karen Heij, Wim Heij, Hemmie Kruse en Frank Spoelstra

